

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

ALPER DİLER

**Yatırım İndirimi Uygulaması ve
Muhasebeleştirilmesi**
Yüksek Lisans Tezi

TEZ YÖNETİCİSİ :
PROF.DR. EKREM YILDIZ

KIRIKKALE – 2005

ÖZET

Dünya ülkelerinin işletmeleri vergisel teşviklerden yararlanmaktadırlar. Teşvik uygulamaları gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında farklılık arz etmektedir. Genel olarak yatırım indirimi gibi dolaylı teşvikler daha geniş uygulama alanı bulmaktadır. Devletin alması gerektiği vergiden kısmen ya da tamamen vazgeçerek özel teşebbüsleri teşvik ettiği görülmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik yönden kalkınabilmeleri için ülkedeki yatırım hacmini artırmaları ve yatırımlardan en yüksek düzeyde sosyal faydayı sağlamaları gerekir. Bu nedenle; üretime, verimliliğe, ihracatı, üretilen malların kalitesini artıran yatırımlar, teşvik edilmek suretiyle artırılmalıdır.

Kalkınmakta olan bir ülke konumunda olan ülkemiz insanların daha yüksek bir yaşam seviyesine ulaştırılması hepimizin ortak arzusudur. Bu amacın gerçekleştirilmesine dönük olarak devletimiz tarafından yatırımların geliştirilmesi ve yeni istihdam alanlarının oluşturulması amacıyla geliştirilen teşvik tedbirleri ve bu tedbirlerden yatırım indirimi çalışmamızın ana konusunu teşkil etmektedir.

Devlet ekonomik, sosyal ve bölgesel kalkınmanın sağlanabilmesi, sanayileşme ve teknolojik gelişmeyi hızlandırma, kıt kaynakların daha rasyonel kullanımın sağlayarak ülke refahının topyekün yükseltilmesini sağlamak ve bölgeler arasındaki dengesizlikleri giderebilmek amacıyla teşvik tedbirleri uygulanmaktadır.

ABSTRACT

The world countries have been taking the advantage of the encouragements on taxing. The encouragement applications introduces differences between the developed and developing countries. In general, indirect encouragements as the investment reduction finds greater applying field. It is observed that it encourages the private entrepreneurs by omitting the tax partly or completely that the government takes.

Developing countries must increase investment volume and have a maximum social benefit. For economic development; investment that increase production, productivity, exports and quality of products must be increased by means of incentives.

It is main desire of everyone to increase the living standard of the people who lives in our country which can be assumed as developing country. In conjunction to this desire our government officials are planning & preparing new incentive counter measures. In this study, we tried to analyse these counter measures and mainly concerned ourselves in investment reductions.

The government has been applying encouragement measures to provide economic, social and regional developments to fasten industrialization and technological development to be able to use insufficient sources more rationally and thus to become wealthier nationally and finally to overcome regional differences.

KİŞİSEL KABUL/AÇIKLAMA

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Yatırım İndirimi Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

01.01.2005

Alper DİLER

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
KİŞİSEL KABUL/AÇIKLAMA.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
ŞEKİLLER VE ÇİZELGELER.....	IX
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I

1.GENEL OLARAK YATIRIM VE TEŞVİKLER

1.1. Genel Olarak Yatırım.....	3
1.2. Yatırım Türleri.....	5
1.2.1. Gayri Safi ve Net Yatırım.....	5
1.2.2. Otonom ve Uyarılmış Yatırım.....	5
1.2.3. Reel ve Mali Yatırım.....	6
1.2.4. Kamu Yatırımı ve Özel Yatırım.....	6
1.2.5. Sabit Varlık Yatırımları.....	6
1.2.5.1. Yeni Kuruluş Yatırımları.....	8
1.2.5.2. Genişleme Yatırımları.....	8

1.2.5.3. Yenileme Yatırımları.....	9
1.2.5.4. Modernizasyon Yatırımları.....	9
1.2.5.5. Dar Boğaz Giderme Yatırımları.....	10
1.3. Yatırım Teşvikleri.....	10
1.3.1. Teşvik Uygulama Nedenleri.....	11
1.3.1.1. Ekonomik Kalkınmayı Sağlamak.....	13
1.3.1.2. İşsizliği Önlemek ve Teknolojik Gelişmeyi Hızlandırmak..	13
1.3.1.3. Bölgesel Kalkınmayı Sağlamak.....	14
1.3.1.4. Kaynak Kullanımında Etkinliği Arttırmak.....	14
1.3.1.5. Sermaye Yapısına Katkı Sağlamak.....	15
1.3.2. Türkiye’de Teşvik Şekilleri.....	17
1.3.2.1 Yatırım İndirimi İstisnası.....	17
1.3.2.2. Ar-Ge İndirimi.....	17
1.3.2.3. Eğitim ve Öğretim İşletmelerinde Kazanç İstisnası.....	17
1.3.2.4. Araçlar, Petrol Aramaları ve Teşvik Belgeli Yatırımlarda Katma Değer Vergisi İstisnası.....	18
1.3.2.5. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Uygulanan Teşvikler...	19
1.3.2.6. Serbest Bölgelerde Uygulanan Teşvikler.....	20
1.3.2.7. Olağanüstü Hal Bölgesinde Ve Kalkınmada Öncelikli Yörelerde Uygulanan Teşvikler.....	20
1.3.2.8. Organize Sanayi Bölgelerinde Uygulanan Teşvikler....	21

1.3.2.9. Kredi Teminine İlişkin İşlemlerde Vergi, Resim Ve Harç İstisnası.....	21
1.3.2.10.Yatırımların ve İstihdamın Artırılmasına Yönelik Teşvikler.....	20
1.3.2.10.1. Gelir Vergisi Stopajı Teşviki.....	22
1.3.2.10.2. Sigorta Primi İşveren Paylarında Teşvik.....	22
1.3.2.10.3. Bedelsiz Yatırım Yeri Tahsisi.....	22
1.3.2.10.4. Enerji Desteği.....	22
1.3.2.11. Kültür Yatırımları Ve Girişimlerine Yönelik Teşvikler...	23
1.3.2.11.1. Gelir Vergisi Stopajı İndirimi.....	23
1.3.2.11.2. Sigorta Primi İşveren Paylarında İndirim.....	23
1.3.2.11.3. Su Bedeli İndirimi ve Enerji Desteği.....	24
1.3.2.11.4. Yabancı Uzman Personel ve Sanatçı Çalıştırabilme.....	24
1.3.2.11.5.Hafta Sonu ve Resmi Tatillerde Faaliyette Bulunabilme.....	24
1.3.3. Yatırım Teşvik Belgesi.....	24
1.3.3.1. Türkiye’de Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Mahiyetlerine Göre Dağılımı.....	25
1.4. Gelişmiş Ülkelerde Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları.....	29
1.4.1. İngiltere’de Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları.....	29
1.4.2. Almanya’da Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları.....	30

1.4.3. Fransa'da Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları.....	31
1.4.4. İtalya'da Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları.....	31
1.4.5. Belçika'da Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları.....	32
1.4.6. Hollanda'da Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları.....	33

BÖLÜM II

2.YATIRIM İNDİRİMİ UYGULAMASI

2.1. Yatırım İndiriminin Mahiyeti.....	36
2.2. Yatırım İndiriminden Yararlanacak Olanlar.....	37
2.3. Yatırım İndiriminden Yararlanmanın Şartları.....	38
2.4. Yatırım İndirimi Uygulanacak Kazançlar.....	39
2.5. Yatırımın Uygulanacağı Sektörler ve Konular.....	41
2.6. Yapılacak Yatırımlarda En Az Yatırım Tutarı.....	43
2.7. Yatırımların Teşvik Belgesine Bağlanması.....	44
2.7.1. Yatırım Teşvik Belgesi İçin Müracaat Edebilecekler...	44
2.7.2. Teşvik Belgesi Olmadan Yatırım İndiriminden Yararlanma...	45
2.8. Teşvik Belgesinde Yer Alan Sabit Yatırım Tutarı.....	48
2.9. Yatırımın Onaylanan Şartlar Ve Süreler İçinde Yapılması ...	49
2.10. Yatırım Unsurları İtibariyle İndirim Durumu.....	49
2.11. Yatırım İndiriminin Oranı	51

2.12. Yatırım İndirimi Uygulama Esasları.....	53
2.12.1. Yatırım İndirimi Uygulamasının Başlangıcı.....	53
2.12.2. Harcama Esası.....	57
2.12.2.1. Kur Farkı Ve Kredi Faizlerinin Durumu.....	58
2.12.2.2. Finansal Kiralamada Yatırım İndirimi.....	58
2.12.2.3. Bilgisayar Programları İçin Yatırım İndirimi.....	60
2.12.2.4. Yatırım İndirimine Konu Olmayacak Harcamalar.....	60
2.12.2.5. Yatırım İndirimi Tutarının Hesaplanması.....	63
2.13. Yatırım İndiriminde Endeksleme Uygulaması.....	64
2.14. Satan Veya Devreden Yönünden Yapılacak İşlemler.....	65
2.15. Satın Alan veya Devir Alan Yönünden Yapılacak İşlemler.....	66
2.16. Şartların İhlali Halinde Yapılacak İşlem.....	67
2.17. Yatırım İndirimi Uygulamasında Tevkifat.....	69
2.18. Yatırım İndiriminin Muhasebeleştirilmesi	70
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	75
KAYNAKÇA.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	85

ŞEKİLLER VE ÇİZELGELER

Tablo-I: Yatırım Teşvik Belgelerinin Toplam Yatırıma Göre Dağılıml

Tablo-II: Yatırım Teşvik Belgelerinin Sabit Yatırıma Göre Dağılıml

Tablo-III: Yatırım Teşvik Belgelerinin İstihdama Göre Dağılıml

Tablo-IV: En Az Yatırım Tutarları

Tablo-V: Yatırım İndirimi ve Beyan

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE

Enstitünüz öğrencilerinden ALPER DİLER'İN “Yatırım İndirimi Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi” adlı yüksek lisans tezi jürimizce oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof.Dr.EKREM YILDIZ

Yrd.Doç.Dr.İSMAİL GÖKDENİZ

Yrd.Doç.Dr.MEHMET SERDAR ATAY

GİRİŞ

Türkiye, coğrafi konumu itibari ile tarih boyu ticaretin merkezi konumunda yer almıştır. Yeni kıtaların bulunması ile yeni ticaret merkezleri oluşmuştur. Hızla gelişen dünyamızda ülkeler için ekonomik kalkınma, özellikle geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinde önem kazanmış ve ülkeler arasında kıyasıya bir mücadele şeklini almıştır. Yatırımların ekonomiye kazandırılmasının kalkınmanın gerçekleştirilmesi açısından ne kadar önemli olduğu ortadadır. Kaynakların sınırlı olduğu düşünülürse, bu kaynaklar ve ülke içinde yaşayan insanların refah seviyelerini artırmak amacıyla gerek yurt içi gerekse yurt dışı kaynaklarını ekonomilerine kazandırma çabaları bu dönemde yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Ülkemizde de bu amacın gerçekleştirilmesi gayesi ile yatırımları özendirici tedbirler cumhuriyet tarihi başlangıcından itibaren uygulanmaya çalışılmış ancak daha etkili olarak uygulanması beş yıllık kalkınma planlarının uygulamaya konduğu 1960'lı yıllarda gerçekleşmiştir. Bu planların sürdürüldüğü dönemlerde devlet kamu sektörünü emredici, özel sektörü de özendirici tedbirlerle harekete geçirmeye çalışmıştır. Devletin özel sektörü özendirici tedbirlerinden biri olarak karşımıza çıkan teşvik uygulamaları ve teşvik uygulamalarından yatırım indiriminin işletme yatırım kararlarında etkisi ve sağladığı faydalar bu çalışmamızın ana temasını teşkil etmektedir.

Ülkemizde teşvik uygulamaları çok eskiye dayanmaktadır. İlk kez 1923 yılında İzmir'de yapılan "Birinci Sanayi Kongresinde" o dönemin tarımsal, el sanatları ve küçük sanayinin desteklenmesi konusunda kararlar alınmıştır. 1930 yılındaki "İkinci Sanayi Kongresinde" ise işletmelere sermaye sağlamaya dönük bankalar kurulmaya başlanmıştır. Bu kongrenin sonucu olarak daha köklü çalışmalar yapılmaya başlanmış ve beş yıllık kalkınma planları hazırlanmaya başlanmıştır.

Bu kongrelerin yapılma sebebi, yeni kurulmuş Türk Devleti'nin yeterli sermaye birikimi olmadığı için bir kalkınma hamlesi yapabilmektir. Özel sektörün yapamayacağı yatırımları devlet öncülük ederek yapmıştır. Daha sonra özel sektör ithal ikamesi iktisat politikası ile desteklenmiştir. Yeterli

sermaye birikimleri oluşunca da özellikle de 1980'li yıllardan sonra ihracata dönük, yatırım teşvikli bir iktisat politikası uygulamışlardır. Gelişmekte olan ülkelerin sorunu olan stagflasyon yani enflasyon ve işsizliğin bir arada yaşandığı durum Türkiye'nin de sorunu olmuştur. İşsizliğin azaltılması için yatırımlar teşvik edilmeye çalışılmış ama yatırım yapılması için bürokratik engeller kaldırılamamıştır.

Enflasyonda yatırımların önünü kapatan ayrı bir engeldir. Yatırım yapacak kuruluşlar Türkiye'ye parayı getirdiğinde enflasyon vergisi parayı eritmiştir. Yani yatırım yapmadan yatırımcıların ellerindeki para küçülmektedir. Sermaye piyasasının gelişimi ve yatırımların artması gelişmekte olan ülkeler açısından çok önemlidir.

Çalışmamın birinci bölümünde genel olarak yatırımların tanımı, teşviklerin uygulanma nedenleri, uygulanmakta olan teşvikler ve yabancı ülkelerin uygulamaları anlatılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde tezimizin esas konusunu oluşturan yatırım indirimi ve muhasebeleştirilmesi ele alınmaya çalışılmıştır.

I.BÖLÜM

1. GENEL OLARAK YATIRIM VE TEŞVİKLER

1.1. Genel Olarak Yatırım

En geniş anlamda yatırım, bir devre içinde üretilen ve ithal edilen mallardan tüketilmeyerek veya ihraç edilmeyerek, gelecek devreye aktarılan kısmıdır. Makro ekonomi açısından yapılan tanımları, işletme ekonomisi düzeyinde de alırsak, yatırımın belli bir devre içinde üretim mallarına yapılan ilaveler şeklinde tanımlanabilir.¹

İşletme bilimi açısından ise yatırım, kuruluş yeri ve büyüklüğü belli olan bir işletmenin kurulması (binaların inşası, makinelerin ve donanım satın alınması gibi) ve bu işletmenin üretim faaliyetine geçmesi için gerekli harcamalar veya giderler olarak tanımlanmaktadır.²

Diğer bir tanımda ise; yatırım, belirli bir dönem içinde, ekonomideki üretim araçları varlığına yapılan eklemeler ve bu eklemeleri mümkün kılan harcamalardır. Diğer bir deyişle yatırım, ülkenin reel servetinde meydana gelen bir artıştır.³

İktisatçılar açısından da yatırımların, ülkenin üretim kapasitesinde net bir artış sağlaması gerekmektedir.

Ancak ekonomik açıdan, neyin yatırım olarak kabul edilip edilmeyeceğini anlamak büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede altı çizilmesi gereken hususlardan en önemlisi, kişi ve firma düzeyinde yatırım olarak kabul edilen çeşitli işlemlerin ulusal ekonomi açısından yatırım kapsamına girmemesidir. Toplumun sahip olduğu mali aktifleri ile ilgili işlemlerin hiçbirini (hisse senedi, tahvil, vb. menkul değerlerin alınıp satılmalarını), yatırım olarak değerlendirmemek gerekir. Yine daha önceki yıllarda üretilerek ekonominin sahip olduğu sermaye stokuna eklenmiş

¹ Şükrü KIZILOĞLU; Kurumlar Vergisi Kanunu ve Uygulaması, Ankara, 1990, s.741.

² Muammer DOĞAN; İşletme Ekonomisi, İstikbal Matbaası, İzmir, 1991, s.102.

³ Sabri ÜLGENER ; Ulusal Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme, İstanbul, 1980, s.200.

bulunan (bina, makine, teçhizat, vb.) reel varlıkların, cari dönemdeki el değiştirmeleri de yatırım olarak düşünülemez.⁴ Oysa günlük dilde yatırım denildiğinde daha çok bir şahsın parasını tasarruf ederek ev satın alması veya bankaya mevduat olarak yatırması vb. anlaşılmaktadır. Yukarıdaki tanıma göre bunu yatırım olarak kabul etmemiz mümkün değildir. Tanıma göre herhangi bir faaliyetin yatırım olarak kabul edilebilmesi için, ülkenin reel servetinde bir artışa sebep olması gerekmektedir.⁵

Bir harcamanın yatırım harcaması sayılabilmesi için yeni bir üretim kapasitesi yaratmak amacıyla yapılmış olması şarttır. Yeni üretilmiş sermaye mallarının ve ara malların emek faktörü kullanılarak yeni üretim kapasiteleri oluşturmasına reel yatırım faaliyeti adı verilir.⁶

Yatırımlar, kamu kesimi ve özel kesim tarafından gerçekleştirilir. Kamu kesimi genellikle alt yapı yatırımlarını, özel kesim de üst yapı yatırımlarını gerçekleştirir. Alt yapı yatırımlarının karlılığı olmayıp sadece hizmet amacına yöneliktir. Alt yapı yatırımları, özel kesimin yatırım yapabilmesi için gerekli olan bir yatırımdır. Çünkü özel kesim karlı olmayan bir yere yatırım yapmaz. İktisadi yönden yatırım, üretim sürecinin başlangıcıdır. Yatırım toplum refahını artırmayı amaçlamaktadır. Her yatırımın ekonomik yönü olması yanında toplum refahını sosyal, kültürel anlamda artışını sağlayan yönü de vardır. İşgücü kavramı yatırım kaynaklarının temelini oluşturmaktadır. Yatırım öncesi, yatırım süresi ve yatırım sonrası her üç halde de beşeri kaynak temeldir. Şüphesiz beşeri kaynağın oranı yatırım özelliğine göre değişebilir.

Bugün yatırımların ekonominin dengesini ve gelişimini değiştirebilecek bir güce sahip olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Hatta daha ileri gidilerek ekonomik refaha ancak yatırım yolu ile varılacağına inanılmaktadır. Bu tanımda da görüleceği gibi yatırımların her türlü refaha ulaşabilmek için en önemli araç olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Yatırımlar, sadece

---

⁴ Cevdet YILMAZ-H. Hakan YILMAZ; Dünyada ve Türkiye'de Sabit Sermaye Yatırım Kavramı ve Türkiye Uygulaması, DPT Yayını, Ankara, 1997, s.3.

⁵ Zeyyat HATİPOĞLU; İktisat İliminin Esasları ve İktisadi Kalkınma, İstanbul, 2002,s.74.

⁶ Yusuf KILDİŞ; İktisadi Kalkınma Açısından Teşvik Edici Vergi Politikasının Önemi, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İzmir, 1998, s.44.

işletmelerin üretim gücünü korumak için değil, aynı zamanda mevcut üretim gücünü arttırabilecek yeni tesislerin kurulması içinde gerçekleştirilmelidir.⁷

Sermaye mallarının alınıp satılması süresinde ortaya çıkan alışveriş masrafları (komisyonlar, vergiler, ulaştırma giderleri, vs.) ekonomik anlamda yatırım olarak değerlendirilmektedir.⁸

Yatırım sadece işletmenin kuruluşu sırasında değil, söz konusu tesislerin yenilenmesi aşamasında da yaşanan bir süreçtir. İşletmeler, piyasada kalabilmek için, değişen ekonomik şartlara uymak zorundadır. Dolayısıyla, işletme bünyesinin yapılacak yatırımlarla, yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.⁹

Yatırımlarla ilgili çok çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır. Bunlardan başlıcaları aşağıda açıklanmaya çalışacaktır.

1.2. Yatırım Türleri

1.2.1. Gayri Safi ve Net Yatırım

Gayri safi yatırım yada brüt yatırım, bir ekonomide belirli bir dönemde gerçekleştirilen toplam yatırım tutarıdır. Gayri safi yatırımdan, üretim süreci içinde makine ve teçhizatla oluşan aşınma ve eskime payını yani amortismanı çıkardığımızda ise net yatırıma ulaşırız. Net yatırım, brüt yatırım içerisinde yer alan ve mevcut üretim kapasitesine ilave edilmiş yeni kapasite olarak tanımlanır.

1.2.2. Otonom ve Uyarılmış Yatırım

Otonom yatırımlar ve tüketim düzeyinden bağımsız olan, diğer bir deyişle, gelir değişikliklerinden etkilenmeyen yatırımlardır. Bu tür yatırımlara ekonomide yeni bir mal üretilmesi için yapılan (uydu anteni gibi) yatırımlar,

---

⁷ Thomas E. COPELAND - Fred j. WESTON ; Financial Theory and Corporate Finance.2nd.Edition.Addision and Wesley Publishing Company.Inc Us,s.46-47.

⁸ S.N.A A System of National Accounts, World Bank Publications, Washington D.C. ,1993, s.35.

⁹ Lawrence J. GİTMAN; Principles of Managerial Finance, Fifth Edition Harper Colins Publisher, 1988, s.307-310.

örnek olarak verilebilir. Uyarılmış yatırımlar ise, reel gelir ve tüketim düzeylerinden etkilenen yatırımlardır.

1.2.3. Reel ve Mali Yatırım

Birincil piyasadan menkul kıymet alımı reel yatırımlar için kaynak teşkil eder. İkincil piyasada mali yatırım, her ne kadar iki mali yatırımcı arasında cereyan eden bir fon transferi ise de bu işlemin sağladığı menkul kıymetleri paraya çevirme kolaylığı ekonomiye fon transferini önemli ölçüde etkiler. Ülkemizde yatırımların artması için sermaye piyasasının derinleşmesi ve yatırımcıların rahatlıkla kaynak bulabilmesi gereklidir. Mali piyasalarda oluşan kaynak reel piyasaya akar ve yatırımlar artar.

Yukarıda vermiş olduğumuz yatırım tanımlarına göre üretim araçlarına herhangi bir eklemeyi içermeyen harcamalar yatırım olarak nitelendirilmemektedir. Örneğin; ikincil piyasadan hisse senedi yada tahvil gibi evrakların alımı, bu anlamda reel bir yatırım sayılmaz ancak, mali yatırım olarak kabul edilir. Bu tür yatırımlar sonucu ekonomide, makro düzeyde herhangi bir değişiklik ortaya çıkmamaktadır. Reel yatırımlar ise üretim araçlarına herhangi bir eklemeyi içeren yatırımlardır.

1.2.4. Kamu Yatırımı ve Özel Yatırım

Karma ekonomilerde yatırımlar hem özel, hem de kamu sektöründe gerçekleştirilirler. Ancak bu iki sektörü yatırıma iten güdü farklıdır. Özel kesim yatırım yaparken kar güdüsü ile hareket ederken, kamu kesimi ise kar amacı gütmeyen toplum ihtiyacını karşılamayı hedeflemektedir.

1.2.5. Sabit Varlık Yatırımları

Sabit varlıklar, üretici birimler tarafından üretim süresince bir yılı aşkın bir zamanda sürekli veya tekrarlanan bir şekilde kullanılan, ayrıca kendileri de üretilmiş olan her türlü dayanıklı malı ifade etmektedir.

Bir malın sabit varlık (sabit sermaye yatırımı) olabilmesi için beş şart aranır:¹⁰

- Mal, üretim sürecinde kullanılmalıdır. Stokta olan bir mal sabit sermaye olarak değerlendirilmez.

- Mal, bir yılı aşkın bir süre kullanılmalıdır.

- Mal, sürekli veya tekrarlı bir şekilde kullanılmalıdır.

- Malın kendisinin de üretilmiş olması gerekir. Arazi gibi üretilmemiş varlıkları edinmek için yapılan harcamalar yatırım değildir.

- Yatırım malları için minimum bir değer şartı getirmiştir.

İşletmenin sabit değerlere aşırı yatırım yapması durumunda, gereksiz bir finansman ve maliyet yükü altına gireceğinden, karlılığı düşecektir. Diğer yandan, söz konusu değerlere gereğinden az yatırım yapıldığında ise, hem işletmenin rekabet gücü azalacak, hem de piyasa payı düşecektir. Kaybedilen piyasa payının tekrar kazanılması, firmanın satış giderlerini büyük ölçüde arttırmasına veya fiyatlarda önemli indirimler yapılmasına bağlıdır.¹¹

Yatırım projeleri iyi bir şekilde hazırlandığı takdirde, işletmenin finansman sağlama imkanı kolaylaşır. Bununla beraber, sabit sermaye yatırımlarının işletmeler açısından büyük önem taşımalarına rağmen, bazı işletmelerin, ciddi fizibilite etütlerine dayanmadan ön yargılarla yatırımlara giriştiği bazen de yatırımın teknik çekiciliğine kapıldıkları görülmektedir. Bu şekilde yapılan yatırımlar hem işletmenin riskini arttırıp gelecekteki başarısını etkilemekte, hem de milli ekonomi açısından ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Söz konusu hatalar kaynak israfına neden olacağı için ekonominin büyüme hızını kısıtlayan bir etken olmaktadır. Ayrıca işletmenin yatırım harcamalarındaki dalgalanmaların, konjonktür hareketlerinin bir nedenini

---

¹⁰ Rıdvan KARLUK; "Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyüme Katkısı", Ekonomik İstikrar, Büyüme ve Yabancı Sermaye 2000, s.99.

¹¹ AKGÜÇ; a.g.e.,s.321.

teşkil etmesi, yatırımların milli ekonomi açısından önemini arttıran diğer bir etken olmaktadır.

Sabit varlık yatırımları amaçlarına göre beş gruba ayrılabilir. Bu gruplar,

-Yeni Kuruluş Yatırımları

-Genişleme Yatırımları

-Yenileme Yatırımları

-Modernizasyon Yatırımları

-Dar Boğaz Giderme Yatırımları

olarak sınıflandırılabilir.

1.2.5.1. Yeni Kuruluş Yatırımları

Bu tür yatırımlar, işletmenin yeni kurulması veya bazı işletme faaliyetlerine yeni başlanması dolayısıyla, ilk kuruluş için yapılan yatırımlardır.

Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı gibi yatırım konusu ürünün üretimine yeni başlanmış olması esastır. Bu üretim varolan bir kuruluş tarafından yapılabileceği gibi yeni oluşturulan bir tüzel kişilik tarafından da yapılabilir.

1.2.5.2. Genişleme Yatırımları

İşletmenin daha iyi tesisler kurması suretiyle, mevcut üretim gücünü geliştiren yatırımlara genişleme yatırımları denir. Örneğin; bir milyon ton/yıl kapasiteli bir demir çelik tesisinin iki milyon ton/yıl kapasiteli bir tesise dönüştürülmesi yatırımı, bu kapsamda gerçekleştirilir.

Genişleme yatırımlarına aynı zamanda büyüme yatırımları da denir. Bu tür yatırımlara artan talebin karşılanması, ekonomik kapasiteye ulaşabilme,

gelişmiş teknoloji ile yarışma olanaklarının elverişli duruma getirilmesi, maliyetlerin düşürülmesi ve sonuç olarak karın arttırılabilmesi, için gerek duyulur.

Bunlar, işletmenin mevcut faaliyet dalında üretim kapasitesini genişletmek ve işletmenin mevcut faaliyetine ek olarak yeni mal ve hizmetler üretmek suretiyle kapasitesini genişletmek şeklinde sınıflandırılabilir.¹²

1.2.5.3. Yenileme Yatırımları

Bu tür yatırımlar, firmanın zaman içinde aşınan, eskijen, yıpranan veya hasar gören, teknolojik gelişmeler sonucu eskimiş, modası geçmiş duran varlıkların yenilenmesini kapsar. Teknolojik gelişme işletmeye yeni makine ve donanım getirerek, işletmenin üretim kapasitesinin eskisine göre daha yüksek olması sağlanır.

1.2.5.4. Modernizasyon Yatırımları

Modernizasyon yatırımları, yeni bir üretim yöntemine veya yeni bir teknolojiye sahip, eskiye kıyasla daha verimli ve daha ekonomik bir üretim tarzına imkan veren yatırımlardır.

Teknolojik gelişme daha büyük kapasiteli kaliteli makinelerin yapılmasına imkan verebilmektedir. Bu durum karşısında işletme içerisinde bulunan kimi makine ve donanımların daha modern ile değiştirilmesi gerekmektedir. Modernleştirme yatırımı, değiştirilen makineye uyum açısından, bazı yabancı makinelerin de yenilenmesine neden olmaktadır. Böylece, üretim teknolojisindeki değişmelere uyum sağlanır.

Bazı durumlarda modernizasyon ile yenileme yatırımlarının amaçları karıştırılabilmektedir. Yenileme yatırımlarının amacı üretim kapasitesinin devamının sağlanması olduğu halde, modernizasyon yatırımlarında amaç, maliyet tasarrufu sağlamak ve üretim kapasitesini yükseltmektir.

---

¹² Öztin AKGÜÇ; Finansal Yönetim, Altıncı Baskı, Avcıol Basın, İstanbul, 1994, s.325.

1.2.5.5. Dar Boğaz Giderme Yatırımları

Mal ve hizmet üretiminde karşılaşılan tıkanıklıkların ve dar boğazların giderilmesi için yapılan yatırımlardır. Örneğin, metal ve metala bağlı sanayi ürünlerinde büyük ölçüde buhar elde edilir. Yan ürünler olarak ortaya çıkan buhar, elektrik enerjisine dönüştürülerek, tekrar üretim sürecine sokulur. Böylece enerji tasarrufu sağlanarak, işletmenin enerji dar boğazı kaldırılmış olur.¹³

1.3. Yatırım Teşvikleri

Ekonomik literatürde “teşvik” kavramı belirli ekonomik faaliyetlerin, diğerlerine oranla daha fazla ve daha hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen maddi veya maddi olmayan destek, yardım ve özendirme olarak tanımlanabilir. Tanımdan anlaşılacağı üzere, ekonomik teşviklerin temelinde kaynakların ülke ekonomisi açısından daha yararlı olduğu kabul edilen alanlara yönlendirilmesi söz konusudur. Burada en önemli husus, teşvikler ile ulaşılmak istenilen hedeflerin neler olduğu ve bunlara karşılık ne gibi ödüller verileceğidir. Devletlerin teşvikler ile neleri amaçladığı, uyguladıkları ekonomik sisteme göre değişmekle birlikte temel hedef, genel anlamda halkın refah seviyesinin yükseltilmesidir.¹⁴

Teorik olarak vergi teşvikinin, belli bir yatırım projesine genel olarak yatırımlara tanınan avantajlardan farklı bir biçimde sağlanan, bir vergi indirimi olduğu söylenebilir. Bir başka ifade ile vergi teşvikleri, yatırımların diferansiyel vergilemesi ile ilgili bir konudur. Örnek verilecek olursa, yabancı yatırımlara yerli yatırımlardan daha düşük kurumlar vergisi oranı uygulaması bir vergi teşvikidir. Bu tanımlamaya göre vergiye duyarlı yatırım alan ve türleri seçilecek ve bu konuda verilecek teşvikler yatırımları artıracaktır. Bu sebeple vergiye duyarlı olmayan yatırımlara teşvik verilmesi halinde beklenen amacın gerçekleşmesi mümkün değildir. Hatta tersine uygulamada vergiye duyarlı

¹³ Ayşe Necef HARPUTLUOĞLU; Yatırım İndiriminin Sektörel Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1998, s.17.

¹⁴ Ahmet İNCEKARA; Türkiye’de Teşvik Sistemi, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 1995, s.9.

projeler yerine, zaten karlı olan ve teşvik olmasa da gerçekleştirilecek olan projelere teşvik verilebilmektedir.¹⁵

Teşvikler, kalkınmakta olan ülkeler tarafından sanayi yatırımlarını çekici hale getirmek için kullanılmakla birlikte, çok dengeli bir biçimde kullanılması gereken ekonomi politikası aracıdır. Bu aracın rasgele kullanılması, hükümetler üzerinde hem finansal hem de yönetsel yönden zararlar ortaya çıkarabileceği gibi, doğru kullanılmadığında ülkenin üretim yapısını da arzu edilmeyen yönde değiştirip çarpıtabilir. Örneğin; sanayiye verilen teşvikler tarımsal üretimi cezalandırıyor olabilir. Böylece de tarımsal gelirler azalır, kırsal alanlardan kentlere göç artabilir ve işsizlik sorunu daha büyük boyutlara çıkabilir.¹⁶

1.3.1. Teşvik Uygulama Nedenleri

Günümüzde devletlerin kalkınmayı sağlayabilmek için başvurdukları müdahale araçlarının en önemlilerinden bir tanesi de teşviklerdir. İktisadi açıdan kalkınmayı hedefleyen devletlerin teşvik tedbirlerini uygulamaya yönelten nedenlerden başlıcaları şunlardır;¹⁷

i) Kalkınmakta olan ülkelerde yatırımlar için gerekli makine ve teçhizat genellikle ülke dışından ithal edilmektedir. Makine ve teçhizat yatırım maliyeti içinde önemli bir yer tutar. Bu maliyetin yanı sıra bunların üzerine çeşitli vergi, resim ve harçlardan oluşan ilave maliyet yüklenmesi, yatırım kararlarını önemli ölçüde azaltıcı bir etkidir.

ii) Dış pazara yönelik olarak kurulacak işletmelerin, uygun maliyette ve standartta mal üretebilmesi gerekmektedir. Bu nedenle dış pazara yönelecek işletmeleri güçlendirecek tedbirlere özellikle gereksinim vardır.

---

¹⁵ Ömer Faruk BATIREL; "Vergi Teşvikleri ve Yatırım İlişkisi", Vergi Dünyası 2001, Ankara, Sayı 274, s.36-37.

¹⁶ Alice GALENSON; Investment Incentives for Industry Some Guidelines for Developing Countries , World Bank Staff Working Papers Number: 669 Washington D.C., s.3-4.

¹⁷ Salih Metin KİBAR; "Bir Teşvik Aracı Olarak Yatırım İndirimi" Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi, 2001, s.25.

iii) Kalkınma sürecindeki ülkelerin en önemli sorunlarından bir tanesi de istihdam olanaklarının yetersizliğidir. İstihdam olanaklarının artırılarak işsizliğin önlenmesinin yolu ise yatırımların artırılmasından geçmektedir.

iv) Piyasa ekonomisinin geçerli olduğu durumlarda girişimcilerin itici gücünün kar olması ve cazip görmedikleri bölgelere yatırım yapmaması, bu tip ülkelerde bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Devlet, teşvik uygulamalarıyla geri kalmış bölgeleri cazip hale getirerek bu farkların ortadan kalkması yönünde etkide bulunmaktadır.

v) Kalkınmamış ülkelerde işletmelerin mali yapılarının zayıf olması, güçlü ve etkin çalışan sermaye piyasalarının olmayışı, para ve kredi piyasalarının etkin çalışmaması, banka sisteminin iştiraklerinin azlığı, bu ülkelerdeki yatırımcıların karşılaştıkları riskin, gelişmiş ülkelerdeki işadamlarının karşılaştıkları riskten daha yüksek olması, planlı ekonomilerde uygulanan iktisat politikalarının, planlı ekonomilerde hazırlanan kalkınma planlarının belirli ekonomik faaliyetlere diğerlerinden daha fazla ağırlık ve önem vermesi, çağdaş kalkınma planlamasının kaynak ve teşvik planlamasına dayanması, merkezi planlardaki teşvik tedbirlerinin mahiyetlerinin kalkınma planlamasındaki teşvik tedbirlerinin mahiyetinden farklı olması, teşvik tedbirlerinin çağdaş planlı ve müdahaleci devletin belirgin niteliği olması, teşvik tedbirlerinin koruyucu gümrük tarifesi niteliği taşıması gibi nedenlerden dolayı yatırım teşvikleri hemen hemen kaçınılmaz duruma gelmektedir.¹⁸

Ayrıca yukarıda sayılan nedenler dışında genel makro ekonomik nedenler de ülkeleri teşvik tedbirleri almaya yöneltir.

---

¹⁸ İsmail TÜRK; "Kalkınma ve Kamu Gelirleri", İkinci İzmir İktisat Kongresi, C.I., Ankara, 1981,s.32.

1.3.1.1. Ekonomik Kalkınmayı Sağlamak

Ekonomik ve sosyal kalkınma, kişisel ve toplumsal yaşam düzeyinin yükseltilmesidir. Kalkınma ancak kaynakların tasarruf edilerek verimli yatırımlara kanalize edilmesi ile elde edilebilir. Burada teşvik tedbirlerinin rolü büyüktür.

Ülkelerin uygulamakta olduğu maliye ve ekonomi politikalarının temel amaçlarından olan ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması, aynı zamanda yatırım teşviklerinin de bir amacıdır.

Teşvikler, ekonomide gelişmenin temel taşı niteliğindeki endüstrilere gerekli kolaylığı sağlamak için verilir. Söz konusu endüstrilerin ekonomi için gerekliliği, zorunluluğu bu alana özel önem verilmesini gerektirmektedir.

Teşvik uygulamaları, ekonomide arz esnekliğini yükselterek kronikleşmiş fiyat artışlarını önleyici bir etki meydana getirir. Teşvikler sayesinde ülke kaynakları ekonomik kalkınma doğrultusunda kanalize edilebilir.

Ekonomik kalkınma, özendirici ve caydırıcı özelliklere sahip bir yatırım teşvik politikasının uygulanması ile sağlanabilir.

1.3.1.2. İşsizliği Önlemek ve Teknolojik Gelişmeyi Hızlandırmak

İşsizliği önlemek için yeni işyerlerinin açılması gerekmektedir. Ülkemizde nüfus artış hızı dikkate alındığında ve aynı zamanda mevcut işsiz kitlesi düşünüldüğünde yeni istihdam alanlarının ne kadar önemli olduğu görülecektir. Devletin bizzat istihdam alanı oluşturmasının maliyetinin fazla olması ve bunun yanında devletin verimli olamaması nedeniyle işsizliği önlemede yatırım teşviklerinin büyük önem taşıdığı anlaşılacaktır.

Ekonomik kalkınmanın yolu sanayileşmeden geçmektedir. Sanayileşmede istihdamı arttırıcı ve ülke özelliği dikkate alınarak teşvik tedbirleri ile desteklenirse işsizliği önleme amacı için daha verimli olur.

Yeni kurulacak yatırımlar ve yatırım özelliğine göre mevcut tesislere ek olarak yapılan yatırımların, teknolojik olarak son teknolojileri tercih edecekleri büyük olasılıktır.

Bütün teknolojik yeniliklerin temelinde ihtiyaçların karşılanması için bir yol bulma ve bu sayede insan verimini arttırarak zor koşulların hafifletilmesi isteği vardır. Yaşam düzeyinin değişmesi mevcut mal ve hizmetlerin hacminde dikkate değer bir artış sağlayan endüstrileşme ve teknolojik ilerlemeler ile desteklenmektedir.¹⁹

1.3.1.3. Bölgesel Kalkınmayı Sağlamak

Genel olarak ekonomilerde sanayileşmenin belirli bölgelerde yoğunlaştığı ve bu sebeple bölgeler arası gelişmişlik düzeylerinde farklılıklar olduğu görülmektedir. Türkiye’de bu durum önemli bir sorundur. Bu sorunun çözümü geri kalmış bölgelere teşviklerin yoğunlaşması ile kısmen mümkündür. Ancak Türkiye örneğinde olduğu gibi, teşvikleri verip sonra takibi yapılmaz ise istenen sonuçlara ulaşılamaz.

Geri kalmış bölgelerin ekonomik olarak kalkınması sağlanabilirse sosyal yapıda da önemli değişiklikler olacaktır. Sosyal yapıdaki değişiklik refah düzeyinin yükselmesi, sosyal sorunların en aza indirgenmesi gibi sonuçlar doğuracaktır.

Hammaddeye yakın yerlerde yapılacak yatırımların, karlılığı arttıracacağı gibi, işsizliği önlemede ve atıl işgücünü verimli kullanmadaki faydası da yadsınamaz. Bütün bu çalışmalarda önemli olan, iyi bir planlama ve iyi bir izleme mekanizması oluşturulmasıdır.

1.3.1.4. Kaynak Kullanımında Etkinliği Arttırmak

Yatırım kararını verirken yatırımcılar, kar amacını ön plana çıkartırlar ve yatırımın ileride kazandıracacağı kar oranını gözden geçirdikten sonra karar verirler. Yatırımcı, yatırımı karlı görmezse yatırım yapmaktan kaçınacaktır.

---

¹⁹ Emine GÖNEN; Teknolojik Girdilerin Ailelerin Yaşam Düzeyleri Üzerindeki Etkileri, Ankara Ticaret Odası Yayınları, Ankara Mart-Nisan 1988, s.27-28.

İşte bu sebeple, yatırımların maliyetlerini düşürücü tedbirlere başvurulmaktadır. Alt yapının devletçe gerçekleştirilmesi, ucuz arazi ve arsa temini gibi karlılığı arttırıcı çalışmalar yapılmaktadır.

Yatırımın maliyetini düşürücü bazı teşvikler vardır; mesela yatırım indirimi, gümrük, resim muafiyetleri, vergi, resim, harç istisnaları gibi mali teşvikler yatırımın maliyetini düşürmektedir.²⁰

Bütün bu teşvik tedbirlerine rağmen, yatırımcının yatırım riskini ekonomik koşullara göre alacağı bir gerçektir. Çünkü enflasyonun hakim olduğu bir ekonomide, yatırım yapmak yerine tasarruflarını riske etmeme ve diğer alternatifleri değerlendirme arzusu daha mantıklı gelebilir. Enflasyonun gelişmekte olan ülkelerde yatırımların arttırılmasını amaçlayan teşvik tedbirlerini olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür. Türkiye’de yaşanan yüksek oranlı enflasyonist ortamda, şirketlerin ciddi sermaye kaybına uğradığı bilinmektedir.

1.3.1.5. Sermaye Yapısına Katkı Sağlamak

Yatırım yapmak isteyen, ancak yeterli finansmanı olmayan girişimcilerin finansman ihtiyacını karşılamak da teşvik amaçlarındandır. İyi bir proje uzun vadede iyi bir yatırım ve sonuçta istihdam, sosyal barış ve neticede de devletin vergi gelirlerinde artışı getirecektir. Yatırım indirimi uygulamasında bunu görmekteyiz. Maliye politikasının en önemli aracı vergidir. Vergileme ülkede tasarruf ve yatırımlar açısından yön vericidir.

Gelişmekte olan ülkeler genellikle tüketim toplumlarıdır. Tüketim toplum yapısından üretim toplum yapısına geçişte yatırım ve tasarruf çok önemli rol oynar. Vergi politikaları, tasarruf arttırıcı ve sermaye yapısının gelişimine yönelik olmalıdır. Sermaye yapısının gelişimi ise yatırıma kanalize edilerek ülke kalkınmasına yol açar.

---

²⁰ Erdoğan KARAKOYUNLU; Türkiye’de Yatırımlara Tanınan Teşvikler ve Etkinliği, Yased Yayını, İstanbul, 2004, s.8-29.

Vergi sisteminin sermaye birikimi üzerindeki etkisini incelerken, toplanan vergisel fonların nereden ödenmesi gerektiğine bakılmalıdır. Şöyle ki; toplanan verginin ne kadarının tüketimin kısılmasından, ne kadarının tasarruflardan karşılandığı kadar, bunların devletçe harcanmasından dolayı gelir sahibi olan kimselerin, bu gelirlerini tüketim ve tasarrufları arasında ne şekilde bölüştürdüklerini de göz önünde bulundurmak gerekir.

Vergileme ile satın alma gücü kısıtlanan kişi ve kurumlar, ya tüketimlerini, ya tasarruflarını yada her ikisini birden azaltmak zorunda kalabilirler. Dolayısıyla vergilemeyle, özel kesimin yatırım potansiyeli azaltılmış olur. Vergilemenin kişilerin bekleyişleri üzerindeki etkilerini de gözden uzak tutmamak gerekir. Tüketim eğilimi, gelir arttıkça düşmekte (gelir içindeki tüketim miktarı) dolayısıyla yatırım yapabilme imkanı kişilerin geliri yükseldikçe artmaktadır. Vergileme ile bu gelir grubunun gelirleri amaçlanıyorsa, özel yatırımları azaltıcı etkisi görülebilir. Yatırım gelirlerinin vergi ile azaltılması suretiyle özel sektörün yatırım arzularını azalttığı gibi, tüketime etkisi dolayısıyla toplam talebi azaltmak suretiyle de yatırımı etkiler. Bu azalma sonucu işlerin durgunlaşması, karlardaki azalma, gerek tüketim mallarının üretimi, gerekse hızlandırıcı etkisi nedeniyle, daha büyük seviyede sanayi malları üretimi için yeni yatırımlara girişme arzusunu kırar. Ancak kişilerde vergileme ile yitirilen kazancın çalışılarak telafisi fikri hakim olabilir.²¹

Kalkınma ile sanayileşmenin eş anlamlı olarak kullanıldığı günümüzde, az gelişmiş ülkelerin en büyük sorunlarından biri ekonomik, sosyal ve siyasal bunalımlara yol açmadan toplumu, sanayi toplumu haline dönüştürmektir. Üretimde tarımdan sanayiye, sosyal yaşamda geleneksel toplumdan modern topluma doğru gerçekleşecek bu dönüşüm sırasında, az gelişmiş ülkeleri karşılaştıkları sorunların çözümü kaynak yetersizliğinde düğümlenmektedir. Bu bağlamda kalkınma için geniş miktarda yatırıma ihtiyaç vardır. Yatırımların gerçekleştirilmesi için ekonomik finansman kaynaklarının bulunmasına ve kalkınma hedefleri doğrultusunda kullanılmasına ihtiyaç vardır.

---

²¹ Özhan ULUATAM; Kamu Maliyesi, İkinci Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1980, s.23.

1.3.2. Türkiye’de Teşvik Şekilleri

Yatırımların teşviki ve yönlendirilmesi ile ilgili başlıca teşvik tedbirleri şunlardır:

1.3.2.1 Yatırım İndirimi İstisnası

Dar mükellefiyete tabi olanlar dahil, ticari veya zirai kazançları bilanço esasına göre tespit edilen vergiye tabi mükellefler (adi ortaklıklar, kollektif ve adi komandit şirketler ile kurumlar vergisi mükellefleri dahil) faaliyetlerinde kullanmak üzere satın aldıkları veya imal ettikleri amortisman tabi iktisadi kıymetlerin maliyet bedellerinin %40’ını vergi matrahlarının tespitinde ilgili kazançlarından yatırım indirimi istisnası olarak indirebileceklerdir.

1.3.2.2. Ar-Ge İndirimi

Ülkemizde şirket bilançolarına bakıldığında araştırma geliştirme giderlerinin gider kalemleri arasında çok az bir yer tuttuğu bir gerçektir. Ayrıca araştırma geliştirme bir ülkenin gelişimi için çok önemli olduğu için desteklenmesi gerekmektedir.

Ülkemizdeki vergi politikası düzenlemelerinde de 31.07.2004 tarihinden geçerli olmak üzere işletme bünyesinde gerçekleştirilen yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik, araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının %40’ı yıllık beyanname ile bildirilen gelirden/kurum kazancından indirilebilme imkanı tanınmıştır.

1.3.2.3. Eğitim ve Öğretim İşletmelerinde Kazanç İstisnası

Eğitim ve öğretimi alanında özel girişimciyi desteklemek amacıyla 01.01.2004 tarihinden itibaren faaliyete başlayan özel okulların işletilmesinden elde edilen kazançlar 5 vergilendirme dönemi gelir vergisi veya kurumlar vergisinden istisna tutulmuştur. İstisna; okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarından elde ettikleri kazançlara uygulanacaktır.

Ayrıca özel okullar tarafından ilgili dönem kapasitelerinin %10'unu geçmemek üzere verilen bedelsiz eğitim ve öğretim hizmetleri de katma değer vergisinden istisna tutulmuştur.

1.3.2.4. Araçlar, Petrol Aramaları ve Teşvik Belgeli Yatırımlarda Katma Değer Vergisi İstisnası

i) Deniz, hava ve demiryolu araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması ve çeşitli şekillerde işletilmesi faaliyeti ile işgal eden mükelleflere bu amaçla yapılan:

- Deniz, hava ve demiryolu taşıma araçları teslimleri,
- Yüzer tesis ve araçların teslimi,
- Bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılan teslim ve hizmetler,
- Bu araçların tadili, onarımı ve bakımı hizmetleri,

ii) Altın, gümüş ve platin ile ilgili arama, işletme, zenginleştirme ve rafinaj faaliyetleri ile Petrol Arama Kanunu hükümleri gereğince, petrol arama faaliyetlerini yürütenlere yapılan hizmetler ve mal teslimleri,

iii) Yatırım teşvik belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamında yapılan makine ve teçhizat teslimleri,

iv) Limanlar ve hava meydanlarının inşası, yenilenmesi ve genişletilmesi işlerini kendisi yapan ya da başkalarına yaptıran mükelleflere bu işlerle ilgili olarak yapılan mal teslimleri ve hizmet ifaları, katma değer vergisinden istisnadır.

1.3.2.5. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Uygulanan Teşvikler

Ülkemizde özellikle üniversitelerin öncülüğünü yaptığı teknoparklar kurulmaktadır. Teknolojik açıdan gelişmek için girişimcilerin üniversitelerin sağladığı alt yapı ile teknolojiye yatırım yapmasını sağlamak için devletin teşvikine de ihtiyaç vardır. Bu nedenle teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyet gösteren mükelleflerin bölgedeki yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar 31.12.2013 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

- Bu bölgelerde çalışan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri 31.12.2013 tarihine kadar gelir vergisinden istisnadır.

- Teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketlerinin 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu uygulaması kapsamında elde ettikleri kazançlar da 31.12.2013 tarihine kadar gelir veya kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Bu istisnalar, TÜBİTAK-Marmara Araştırma Merkezi Teknoloji Serbest Bölgesi yönetici şirketi, bu bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri ile bölgede çalışan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personeli ücretleri bakımından da uygulanır.

Teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyette bulunan girişimcilerin kazançlarının gelir veya kurumlar vergisinden istisna bulunduğu süre içinde, sadece bu bölgelerde ürettikleri ve sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, mobil ve askeri komuta kontrol uygulama yazılımı şeklindeki teslim ve hizmetleri katma değer vergisinden de istisnadır.

1.3.2.6. Serbest Bölgelerde Uygulanan Teşvikler

Serbest bölgeler gümrük bölgesi dışında olduğu için; bu bölgelerde faaliyet gösteren mükelleflerin,

- Bu bölgelerde gerçekleştirdikleri faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları faaliyet ruhsatlarında belirtilen süre ile sınırlı olmak üzere gelir veya kurumlar vergisinden,

- Bu bölgelerde istihdam edilen personele ödenen ücretler 31.12.2008 tarihine kadar gelir vergisinden,

- Bu bölgelerde gerçekleştirdikleri faaliyetleri ile ilgili yaptıkları işlemler 31.12.2008 tarihine kadar her türlü vergi, resim ve harçtan,

istisnadır.

Ayrıca, serbest bölgelerde faaliyette bulunan mükelleflerin, bu bölgelerde elde ettikleri kazançlar, Avrupa Birliğine tam üyeliğin gerçekleştiği tarihi içeren yıllık vergileme döneminin sonuna kadar gelir veya kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

1.3.2.7. Olağanüstü Hal Bölgesinde Ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere Uygulanan Teşvikler

Ülkemizin coğrafi açıdan batı kısmı hızla gelişirken doğu kısmı pek fazla çeşitli sebeplerden dolayı gelişmemiştir. Bu bölgedeki gelir dağılımı iyileştirmek için bu bölgeye yatırım yapılmasını teşvik etmektedir. Yatırımlara bedelsiz kamu arsa ve arazisi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam imkanlarını artırmak amaçlanmıştır.

İstisna süresinin sonundan başlamak ve 31.12.2007 tarihinde sona ermek üzere, Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında sayılan illerdeki işyerlerinde fiilen ve sürekli olarak 10 ve daha fazla işçi çalıştırılması halinde, bu işyerlerinden elde edilen kazançlar üzerinden hesaplanan gelir ve kurumlar vergisinden işçi sayısına göre tespit edilen oranda indirim uygulanır.

1.3.2.8. Organize Sanayi Bölgelerinde Uygulanan Teşvikler

Özellikle şehirleşme hareketi ile Büyükşehirlerde organize sanayi bölgeleri şehir dışında planlanmaktadır. Bu bölgelerin şehir dışında gösterilen yerde toplanmaları ve yerleşmeleri için bu bölgelere çeşitli teşvikler uygulanmaktadır. Organize Sanayi Bölgesi tüzel kişiliği, her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Ayrıca, atık su arıtma tesisi işleten bölgelerden belediyelerce atık su bedeli alınmaz.

Organize sanayi bölgeleri kurulması amacıyla oluşturulan iktisadi işletmelerin arsa ve işyeri teslimleri katma değer vergisinden istisnadır.

1.3.2.9. Kredi Teminine İlişkin İşlemlerde Vergi, Resim Ve Harç İstisnası

Bankalar, yurtdışı kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlarca kullanılacak kredilerin temini ve geri ödenmesi amacıyla düzenlenecek kağıtlar ile bu kağıtlar üzerine konulacak şerhler (kredilerin kullanımları hariç) damga vergisinden istisnadır.

Ayrıca, anonim, eshamlı komandit ve limited şirketlerin kuruluş, sermaye artırımı, birleşme, devir, bölünme ve nevi değişiklikleri nedeniyle yapılacak işlemler ile bankalar, yurtdışı kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlarca kullanılacak kredilerin temini ve bunların teminatları ile geri ödenmelerine ilişkin işlemler harca tabi tutulmayacaktır.

1.3.2.10. Yatırımların ve İstihdamın Artırılmasına Yönelik Teşvikler

Son yıllarda yaşanan ekonomik krizler neticesinde özellikle de okumuş işsiz sayısı artmıştır. İşsizlik sayısında yaşanan artışı ancak yatırımlara sağlanacak destek ve özel girişimcinin cesaretlendirilmesiyle öne geçilebilir. 5084 sayılı Kanunla getirilen gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi işveren paylarında teşvik ile enerji desteği 31/12/2008 tarihine kadar uygulanacaktır.

Ayrıca, 5228 sayılı Kanunla yapılan düzenleme ile 06.02.2004 tarihinden itibaren azami iki yıl içinde tamamlanan yeni yatırımlarda bu

teşvikler yatırımın tamamlandığı tarihi izleyen 5 yıl süresince uygulanmaya devam edilecektir.

1.3.2.10.1. Gelir Vergisi Stopajı Teşviki

Yeni istihdam sağlayan işverenlerin, bu istihdamlar nedeniyle hesaplanacak gelir vergisinin tamamının veya bir kısmının verecekleri muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden gelir vergisine mahsup edilerek terkin edilmesi suretiyle istihdam üzerindeki yük azaltılmıştır.

1.3.2.10.2. Sigorta Primi İşveren Paylarında Teşvik

Gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin kapsama dahil illerdeki işyerlerinde yeni işe aldıkları işçiler için 506 sayılı Kanunun 72 ve 73. maddeleri uyarınca prime esas kazançları üzerinden tahakkuk ettirilecek primlerin işveren hissesinin bir kısmı veya tamamı Hazine tarafından karşılanmaktadır.

1.3.2.10.3. Bedelsiz Yatırım Yeri Tahsisi

Kanun kapsamındaki illerde en az 10 kişilik istihdam öngören yatırımlara girişen gerçek ve tüzel kişilere Hazineye, katma bütçeli kuruluşlara, belediyelere veya il özel idarelerine ait arazi veya arsaların mülkiyeti bedelsiz olarak devredilebilmektedir.

Ayrıca Kalkınmada Öncelikli Yörelerde en az 10 kişilik istihdam öngören teşvik belgeli yatırımlar için gerçek ve tüzel kişilere Hazineye ait arazi ve arsaların mülkiyeti bedelsiz devredilebilir.

1.3.2.10.4. Enerji Desteği

Kapsam dahilindeki illerde 01.10.2003-31.12.2008 tarihleri arasında uygulanmak üzere imalat sanayi, madencilik, hayvancılık (su ürünleri yetiştiriciliği ve tavukçuluk dahil), seracılık, soğuk hava deposu, turizm konaklama tesisi, eğitim veya sağlık alanında faaliyete geçen ve fiilen ve

sürekli olarak asgari on işçi çalıştıran işletmelerin elektrik enerjisi giderlerinin %20'si hazine tarafından karşılanmaktadır.

1.3.2.11. Kültür Yatırımları Ve Girişimlerine Yönelik Teşvikler

Bireyin ve toplumun kültürel gereksinimlerinin karşılanmasını; kültür varlıkları ile somut olmayan kültürel mirasın korunmasını ve sürdürülebilir kültürün birer ögesi haline getirilmesini; kültürel iletişim ve etkileşim ortamının etkinleştirilmesini; sanatsal ve kültürel değerlerin üretilmesi, toplumun bu değerlere ulaşım olanaklarının yaratılmasını ve geliştirilmesini; ülkemizin kültür varlıklarının yaşatılması ve ülke ekonomisine katkı yaratan bir unsur olarak değerlendirilmesi, kullanılması ile kültür merkezlerinin yapımı ve işletilmesine yönelik kültür yatırımı ve kültür girişimlerinin teşvik edilmesini sağlamaktır.

5225 sayılı kanun kapsamındaki kültür yatırım ve girişimleri için uygulanacak teşvik unsurları aşağıda ek olarak ele alınmaktadır:

1.3.2.11.1. Gelir Vergisi Stopajı İndirimi

Bu kanun uyarınca belge almış kurumlar vergisi mükellefi yatırımcı veya girişimcilerin, ilgili idareye verecekleri aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri, münhasıran belgeli yatırım ve girişimde çalıştıracakları işçilerin ücretleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinin, yatırım aşamasında üç yılı aşmamak kaydıyla %50'si, işletme aşamasında ise yedi yılı aşmamak kaydıyla %25'i, verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilmektedir.

1.3.2.11.2. Sigorta Primi İşveren Paylarında İndirim

Bu kanun uyarınca belgelendirilmiş kurumlar vergisi mükellefi yatırımcı veya girişimcilerin, ilgili idareye verecekleri aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri, münhasıran belgeli yatırım veya girişimde çalıştıracakları işçilerin, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 72 ve 73. maddeleri uyarınca prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primlerinin

işveren hissesinin, yatırım aşamasında üç yılı aşmamak şartıyla %50'si, işletme aşamasında ise yedi yılı aşmamak şartıyla %25'i Hazinece karşılanır.

1.3.2.11.3. Su Bedeli İndirimi ve Enerji Desteği

Kültür yatırımı ve girişimleri, su ücretlerini yatırım ve girişimin bulunduğu yörede uygulanan tarifelerden en düşüğü üzerinden öderler. Bu yatırım veya girişimin elektrik enerjisi ve doğal gaz giderlerinin %20'si beş yıl süreyle Hazinece karşılanır.

1.3.2.11.4. Yabancı Uzman Personel ve Sanatçı Çalıştırabilme

Belgeli yatırım veya girişimlerde, Kültür ve Turizm Bakanlığının ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen izinle toplam personel sayısının %10'unu aşmamak üzere yabancı uzman personel ve sanatçı çalıştırılabilir.

1.3.2.11.5. Hafta Sonu ve Resmi Tatillerde Faaliyette Bulunabilme

Belgeli girişimler ile belge kapsamındaki diğer birimler belgede belirlenen çalışma süresi içinde hafta sonu ve resmi tatillerde de faaliyetlerine devam edebilirler.

Belgeli yatırımı veya girişimi Bakanlığın izni ile devralanlar da kalan süre için bu kanun hükümleri çerçevesinde teşvik ve indirim uygulamasından yararlanırlar.

Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığının, bu kanun kapsamında kültür yatırımı ve girişimleri için taşınmaz mal tahsisi yapma yetkisi bulunmaktadır.

1.3.3. Yatırım Teşvik Belgesi

Gelişmekte olan ülkelerin kalkınma stratejileri gelişmiş ülkelerin ekonomik ve sosyal politikaları, teşvik sistemlerinin belirleyicisidir. Eğer bir ülke rekabete açık ve ihracata dönük bir sanayileşme politikası izlemişse,

teşvik araçlarının da buna göre dizayn edilmesi gerekir. Buna karşılık dışarıya kapalı bir kalkınma modelini tercih etmiş bir ülkenin, koruma önlemlerini ön plana çıkaran bir politika izlemesi gerekir.

Teşvik belgesi yatırımın özelliklerini içeren, bu özelliklere ve belirlenen şartlara uygun olarak yatırımın gerçekleştirilmesi halinde üzerinde yazılı bulunan desteklerden yararlanma olanağı sağlayan, kalkınma planına uygun ve ülke ekonomisi için yararlı olduğu Müsteşarlıkça kabul edilen yatırımlar için yatırımcılara verilen belgedir.

Teşvik belgeli yatırımlarda yatırım indiriminden yararlanabilmek için Hazine Müsteşarlığı'ndan Yatırım Teşvik Belgesi (yabancı sermayeli kurumlar için İzin ve Teşvik Belgesi ve Yatırım İndirimi Belgesi) alınması gerekir. 4842 sayılı yasa ile teşvik belgesi alma zorunluluğu kaldırılmıştır.

1.3.3.1. Türkiye'de Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Mahiyetlerine Göre Dağılımı

Türkiye'de verilen yatırım teşvik belgelerinin mahiyetlerine göre dağılımı aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo-I: Yatırım Teşvik Belgelerinin Toplam Yatırıma Göre Dağılımı

Toplam Yatırım (Milyar TL.)					
Yıl	2000	2001	2002	2003	2004
Komple Yeni Yatırım	6.407.109	6.401.221	8.603.351	16.212.993	11.799.050
Tevsi	1.422.717	2.224.638	3.712.601	5.800.726	6.532.032
Tamamlama	219.974	184.085	851.605	1.232.668	945.791
Yenileme	478.235	940.476	751.292	1.009.513	1.043.899
Kalite Düzeltme	15.623	21.873	32.503	8.288	36.973
Darboğaz Giderme	39.177	36.790	47.566	36.401	88.549
Modernizasyon	320.705	1.497.242	1.038.790	975.830	491.329
Entegrasyon	62.960	71.471	349.858	335.881	123.468
Nakil	1.080	-	26.928	1.910	23.762
Finansal Kiralama	191.365	139.102	273.360	373.392	343.551
Restorasyon	921	-	928	-	-
Araştırma Geliştirme	-	4.224	1.699	-	-
Çevre Koruma	765	-	-	10.887	-
Yap İşlet Devret	52.828	375.968	-	-	-
Ürün Çeşitlendirme	-	25.022	28.940	172.999	65.662
Toplam	9.213.459	11.922.112	15.719.420	26.171.487	21.494.065

Kaynak: www.treasury.gov.tr

Tablo I'de görüleceği üzere; yatırım teşvik belgelerinin toplam yatırıma göre dağılımı incelendiğinde; genel olarak 2003 yılında bir artış yaşanmıştır. Bunun yanı sıra kalite düzeltme de 2003 yılında ciddi bir gerileme yaşanırken, 2004 yılında aynı oranda bir artış yaşanmıştır. Modernizasyon yatırımları ise; yıllar geçtikçe bir azalma görülmektedir. Finansal kiralama yönteminin ise yatırımcılar tarafından kullanılır hale geldiği gözlenmektedir.

Tablo-II: Yatırım Teşvik Belgelerinin Sabit Yatırıma Göre Dağılımı

Sabit Yatırım (Milyar TL.)					
Yıl	2000	2001	2002	2003	2004
Komple Yeni Yatırım	6.405.936	6.401.100	8.620.351	16.212.985	11.799.050
Tevsi	1.413.695	2.224.647	3.725.883	5.800.326	6.531.732
Tamamlama	219.725	184.085	851.605	1.232.668	945.791
Yenileme	477.959	940.476	751.292	1.009.513	1.043.899
Kalite Düzeltme	15.623	21.873	32.503	8.288	36.973
Darboğaz Giderme	39.177	36.790	47.566	36.401	88.549
Modernizasyon	320.705	1.497.242	1.038.790	975.830	491.329
Entegrasyon	62.960	71.471	349.856	335.881	123.468
Nakil	1.080	-	26.928	1.910	23.762
Finansal Kiralama	191.364	139.102	273.625	373.392	343.524
Restorasyon	921	-	928	-	-
Araştırma Geliştirme	-	4.224	1.699	-	-
Çevre Koruma	765	-	-	10.887	-
Yap İşlet Devret	52.828	375.968	-	-	-
Ürün Çeşitlendirme	-	25.022	28.940	172.999	65.662
Toplam	9.202.738	11.922.000	15.749.966	26.171.079	21.493.738

Kaynak: www.treasury.gov.tr

Tablo II'de ise; sabit yatırımların yıllar itibariyle arttığı; ancak 2004 yılında modernizasyon sabit yatırımının azaldığı görülmektedir.

Tablo-III:Yatırım Teşvik Belgelerinin İstihdama Göre Dağılımı

İstihdam (Kişi)					
Yıl	2000	2001	2002	2003	2004
Komple Yeni Yatırım	133.316	70.394	84.011	95.016	104.596
Tevsi	33.649	24.376	36.380	53.110	47.894
Tamamlama	3.684	2.087	9.349	7.144	6.547
Yenileme	10.395	3.274	5.154	8.623	3.974
Kalite Düzeltme	446	806	172	114	280
Darboğaz Giderme	451	438	493	308	452
Modernizasyon	3.850	2.763	4.120	14.860	2.209
Entegrasyon	629	1.042	2.475	2.383	712
Nakil	142	-	220	25	215
Restorasyon	40	-	80	-	-
Araştırma Geliştirme	-	27	17	-	-
Çevre Koruma	10	-	-	-	-
Yap İşlet Devret	67	1.567	-	-	-
Ürün Çeşitlendirme	-	395	367	268	742
Toplam	186.679	107.169	142.838	181.851	167.621

Kaynak: www.treasury.gov.tr

Tablo III'de ise, yatırım teşvik belgelerinin istihdama göre dağılımı görülmektedir. Komple yeni yatırım, nakil ve ürün çeşitlendirme dışında istihdam yatırımlarında azalma meydana geldiği, bu durumun ise işsizlik oranını arttırdığı bir gerçektir. Çalışmanın önceki kısımlarında da ülkemizde işsizliğin çok büyük boyutlara vardığını bu sorunun ise yeni yatırımlarla aşılabacağı tezini savunmaya çalıştık. Ancak rakamlardan da anlaşılacağı gibi yatırım teşvik belgelerinin istihdama göre dağılımında uygulanan ekonomik politikanın bu yönde olmadığı dikkat çekmektedir. Bir ülkede işsizlik oranın azaltılması isteniyorsa yeni istihdam yaratıcı yatırımların artması zorunludur.

1.4. Gelişmiş Ülkelerde Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları

AB'nde her ülke kendi vergi politikalarını uygulamakta belli bir otonomiye sahip olmakla birlikte uluslar arası alanda sermaye konusunda yaşanan vergi rekabeti ülkeleri vergi politikalarını tekrar gözden geçirmeye zorlamaktadır.²²

1.4.1. İngiltere'de Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları

İngiltere'de teşvikler nakit ve vergi teşviki şeklindedir. İngiltere'de yardım edilen ve edilmeyen bölgeler arasında bir ayırım yapılmaktadır.

İngiltere'de vergi uygulamalarında normal amortisman ve azalan bakiyeler yöntemlerine izin verilmektedir. Amortisman tabi sabit değerler, fabrika binaları, makineler, tarım tesisleri, gemiler madenler ve petrol kuyuları, taşıtlar ve demirbaşlar gibi değerlere uygulanır.²³

İngiltere'de bilimsel araştırmaların gider kaydedilme oranı %100 ve bilimsel araştırmalarda duran varlıklar için %100'lük bir amortisman uygulaması söz konusudur.²⁴ İngiltere'de ticaret geliştirme hizmetleri olarak adlandırılan yardım paketi, küçük işletmelerin büyümelerinin bir çok aşamasında destek amacıyla verilmektedir. Bu yardımla küçük işletmelerin yeni ürünleri tanımaları, piyasa araştırması, danışmanlık elde etmeleri ve sabit değer alımlarına destek olunmaktadır.

İngiltere'de bölgesel gelişme yardımları onaylamış projeler çerçevesinde sermaye harcamalarına veya projeye birlikte oluşturulan yeni iş sayısına göre verilmektedir.

Yardımların miktarı yeni sabit sermaye yatırım maliyetinin azami %15'i düzeyindedir. Bölgesel selektif yardım olarak imalat ve hizmet sektörlerinde, projenin başlangıcından itibaren 3 yıl içinde, projenin sabit sermaye harcamalarına ve sağlanan iş sayısına göre proje yardımı verilmektedir.

²² Dış Ticaret Müsteşarlığı, "2000'li Yıllara Doğru Avrupa Birliği ", Ankara, 1997, s.14.

²³ Sabahattin BENLİKOL, Hilal MÜTFÜOĞLU, "Avrupa Birliği Ülkelerinde Vergi Sistemlerindeki Teşvik ve İstisnalar", İstanbul, 1997, s.37.

²⁴ Dora HANCOCK, "Taxation Policy & Practice", Londra, 1996, s.117.

Genellikle en az 0.5 milyon Pound değerinde yeni yatırımı içeren sermaye projeleri, selektif mali yardımlarla desteklenmektedir. Bu yardımlar özellikle verimlilikte veya performansta önemli gelişmeler kaydedecek ya da yeni sınai ürünlerin üretilmesini sağlayacak uluslararası alanda akışkanlığı olan projelere verilmektedir.

Teşebbüs bölgelerinde sınai ve ticari faaliyetler, bazı özel teşviklerden yararlandırılmaktadır. Bunlar; "sınai ve ticaret mülkiyet üzerindeki yerel vergilerden muafiyet", "ticari ve sınai faaliyetin yürütüldüğü yapılar için %100 oranında sermaye tahsis", "planlama gereklerinin yumuşatılması ve diğer denetimlerin basitleştirilmesi"dir. Ayrıca, 25 ve daha az işçi çalıştıran küçük işletmelerin 25.000 sterlini geçmeyen bina, tesisat v.b. yatırım harcamalarının % 20'si oranında yardım sağlanmaktadır.²⁵

1.4.2. Almanya'da Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları

Almanya'da uygulanmakta olan en önemli yatırım teşviki "yatırım yardımı"dır. Nakit hibe şeklinde bu yardımlardan imalat sanayindeki yatırımların tamamı ve önemli sayılan hizmet sektörü faaliyetleri yararlandırılmaktadır. Yatırım yardımının oranı yatırım projesinin konusuna ve projenin gerçekleştirileceği bölgeye göre değişmektedir. Genel yatırım yardımı, yeni kurulan tesis yatırımlarında %23, yenileme-tevsii yatırımlarında %20, yeniden yapılanma, rasyonalizasyon, modernleşme yatırımlarında %15'dir.²⁶

Alman vergi sisteminde en yaygın olarak kullanılan amortisman ayırma metodu normal (değişmez yüzdeler) yöntemidir. Amortisman, bazı iktisap maliyeti ya da firma içinde üretilmişse üretim maliyetidir. Azalan bakiyeler yöntemi makineler, taşınabilir varlıklar için kullanılmakta, amortisman oranı

²⁵ Ramazan GÖKBUNAR; "Türkiye'de Yatırımları Teşvik Edici Vergi Politikası ve Avrupa Birliği'ne Uyum", İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 1998, s.89.

²⁶ Dale W. JORGENSEN&Ralph LANDAU, "Tax Reform and The Cost of Capital An International Compansion", The Brookings Institution, Washington, 1993, s.185.

duran varlığın net değerinin %30'unu aşmamak kaydıyla normal amortisman oranının % 300'üne kadar çıkabilmektedir.²⁷

1.4.3. Fransa'da Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları

Fransa'da ülkenin kalkındırılmasına ilişkin politika ile bölgeler arası dengenin sağlanması, şehirleşme, sanayileşmenin yol açtığı olumsuz etkilere karşı mücadele edilmesi hedeflenmektedir.²⁸

Ülkenin kalkınması amacıyla vergi yüküne getirilen hafifletmeler üç şekilde gerçekleştirilmektedir; *“meslek vergisinden geçici muafiyete geçilmesi”*, *“eski bina alımlarında ödenen intikal harcının indirilmesi”*, *“işletme alanlarında bulunan şirketlerin 10 yıl boyunca vergiden muaf tutulması”*.

Fransız vergi sisteminde amortisman tabi bütün duran varlıklar için ilke olarak normal amortisman yöntemi kullanılmaktadır. Genellikle hurda değerleri sıfır olarak kabul edilmektedir. Bazı yeni duran varlıklar (imalat sürecinde, taşıma işlerinde, bilimsel çalışmalarda, enerji elde etmek için kullanılan tesis ve makineler ile büro makineleri) için azalan bakiyeler yöntemi kullanılmaktadır. Fransa'da bilimsel ve teknolojik araştırmalar ile çevre temizliğine yönelik olarak yapılan harcamaların %50'si ilk yıl içinde itfa edilebilmektedir.²⁹

1.4.4. İtalya'da Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları

İtalya'da sabit sermaye yatırımlarının %15-50'si oranında sermaye yardımı verilmektedir. Üretim yatırımlarının teşviki için KOBİ'lere yatırımın şekline, miktarına, ürün türüne ve orta-kuzey bölgedeki konumuna göre Hazine'den sağlanmış fonlarla kurulmuş olan Orta Vadeli Kredi Merkezi tarafından çeşitli teşvikler sağlanmaktadır. İlave işçi çalıştıran firmalara vergi iadesi yapılabilmekte, yatırıma dönüştürülen karlar vergi dışı bırakılmaktadır.

²⁷ Erdoğan TOPALHOCAOĞLU, "Değişik Ülkelerin Vergi Sistemlerinde Amortisman Uygulamaları", Vergi Dünyası, Sayı:192, Ankara, 1997, s.4.

²⁸ Koray KURAL, Feridun KARAKEÇELİ, Aylin SAKIZOĞLU, "GATT Normları ve Uluslararası Bütünleşmeler Açısından Devlet Yardımları", Ankara, 1995, s.45.

²⁹ TOPALHOCAOĞLU, a.g.e, s.10.

İtalya'da araştırma merkezlerinin, yeni yatırım projeleri ve tevsii projeleri 10 yıl süre ile sosyal yardım kesintilerinden muaftır. İtalya'da işletmede kullanılan arazi dışındaki bütün duran varlıklar amortismanına tabidir. Çoğunlukla normal amortisman yöntemi uygulanmaktadır.³⁰

1.4.5. Belçika'da Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları

Belçika'da yatırım teşvikleri, nakdi yardımı ve/veya faiz sübvansiyonuna dayalı, tüm yatırım projelerine uygulanabilen genel yatırım sübvansiyonları ile koordinasyon merkezleri için sağlanan vergisel teşviklere dayanmaktadır. Yatırım teşvikleri sabit maddi varlıklar ve gayri maddi varlık yatırımları için geçerlidir.

Belçika'da firmalar, faaliyet alanı ve kanuni kuruluş şekliinden bağımsız olarak, yatırımlarının belirli bir yüzdesini (%3-10 arasında) vergiye tabi gelirlerinden mahsup edebilmektedirler. AR-GE yatırımlarında, çevreyi geliştiren, iyileştiren ve enerji tasarrufu sağlayan yatırımlarda normal yatırım indirimi oranlarına %10.5 puan eklenmektedir.³¹

Belçika'da yapılan bir yatırım, çevre koruma, enerji ve hammadde tasarrufu, yangın güvenliği, çalışanlar için daha fazla güvenlik gibi olumlu ekolojik etki sağlaması durumunda temel yardım %15 oranında artırılmaktadır. Belçika'da, kalkınmada öncelikli organize sanayi sitesindeki işletmeler, 10 yıl süreyle emlak vergisi kurumlar vergisinden muaftır.

Belçika'da arazi dışında bütün maddi ve maddi olmayan duran varlıklar amortismanına tabi tutulmaktadır. Maddi duran varlıklar için normal veya azalan bakiyeler yöntemi kullanılmaktadır. Amortismanın uygulanacağı değer, duran varlığın alış fiyatına bununla ilgili harcamaların eklenmesiyle bulunur.³²

---

³⁰ GÖKBUNAR, a.g.e, s.93.

³¹ KURAL, KARAKEÇELİ, SAKIZOĞLU, a.g.e, s.79.

³² TOPALHOCAOĞLU, a.g.e, s.7.

1.4.6. Hollanda'da Yatırımlara Yönelik Devlet Yardımları

Hollanda'da, yerli ve yabancı yatırımcılara yönelik geniş kapsamlı genel, bölgesel ve özel nitelikli devlet yardımları vardır.

Hollanda'da yatırım indirimi küçük yatırımlar için %2-18'e kadar değişen oranlarda uygulanmaktadır. 25 kişiden az eleman çalıştıran işletmelerin işletme teknikleri konusunda dışarıdan alacakları danışmanlık hizmetlerinin bir kısmının finansmanını sağlamak amacıyla, en yüksek 5.000 Florin tutarındaki maliyetlerin %30'u karşılanmaktadır. Yeni işletme kuran müteşebbislere devlet tarafından en az üç yıl süreli %50 faiz sübvansiyonu sağlanmaktadır. Ayrıca ihracatçıların ihracat esnasında yararlandıkları müşavirlik hizmetleri ve fizibilite çalışmalarının kabul edilmeme riskine karşı bu konuda yapılan çalışma masraflarının bir bölümü, tekliflerin kabul edilmemesi halinde, devletçe karşılanmaktadır. Hollanda ürünlerinin uluslararası ihtisas fuarlarında teşhiri, pavyon inşa masrafı İhracatı Geliştirme Merkezi tarafından desteklenmektedir.³³

İdari prosedürler ve işlemler de doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının gelişmekte olan ülkelere çekilmesinde önemlidir. Bu tür işlemlerin fazla vakit alması ve bürokrasi, yabancı yatırımlar için önemli bir giriş engeli oluşturabilir. Örneğin Gana ve Uganda'da bir tesisi kurmak ve faaliyete geçirmek ortalama 2 yılı, Tanzanya'da 18 ayı alırken, bu süre Malezya için 6 aydır. Uluslararası bir şirket, yatırım başvurusunun onaylanması için Singapur'da en fazla üç hafta beklerken, bu süre gelişmekte olan ülkelerin çoğunda altı aydan az değildir. Dolayısıyla etkin ve hızlı işleyen bir idari süreç Singapur'a yabancı sermaye yatırımı çekmekte avantaj sağlamaktadır. Düşük vergileme, yabancı yatırımcılarla ikili vergi anlaşmaları gibi uygulamalar da yabancı yatırımlar üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Yabancı sermaye yatırımlarını çekmek için hükümetler arasında düşük vergileme rekabeti yaşanmaktadır.

---

³³ GÖKBUNAR, a.g.e, s.101.

Yatırım indirimi, yukarıda da bahsetmeye çalıştığımız gibi geliştirmekte olan ülkeler için büyük önem taşımaktadır. Yeterli sermaye birikimine sahip olmayan ve sermaye piyasası tabana yayılmamış ülkelerde yabancı sermayeyi çekmek için yatırım indirimi müessesesi güçlendirilmesi gerekmektedir.

Yatırım teşvik araçlarından biri olarak kullanılan yatırım indirimi tezin konusunu oluşturduğundan ikinci bölümde ele alınacaktır.

II. BÖLÜM

2.YATIRIM İNDİRİMİ UYGULAMASI

Yatırım indiriminin konusu, mükelleflerin faaliyetlerinde kullanmak üzere satın aldıkları veya imal ettikleri amortismanına tabi iktisadi kıymetlerden yeni olanlarıdır. Deneme üretimi maliyetleri ve malzeme bedelleri amortismanına tabi iktisadi kıymet niteliğinde değerlendirilemeyeceğinden yatırım indirimine konu edilemez.

Yatırım indiriminin konusuna giren bu aktif değerlerin yeni olmasından maksat, bunların yurt içinde veya dışında hiçbir şekilde kullanılmamış bulunmasıdır. Aktif değerlerinin yeni olduğu ise bunların doğrudan üretici veya distribütör firmalardan satın alındığının belgelendirilmesiyle mümkün olabilecektir.³⁴

Yatırım indirimi teşviki, sabit varlık yatırımlarında uygulanmaktadır. Sabit varlık yatırımları, işletmenin faaliyetleri ile ilgili bina, makine, donanım, taşıma araçları gibi maddi ve teknik yardım, teknik bilgi, patent, know-how imtiyaz hakları gibi maddi olmayan sabit varlıkların tedariki ve bunlara yapılan ekler olarak tanımlanır.³⁵

Mevzuatımıza 1963 yılında 202 sayılı kanun ile getirilmiş bulunan yatırım indirimi müessesesi, özü itibariyle vergisel teşvik olarak mükellefler açısından en fazla kullanılan teşviklerin öncüsüdür.

Yatırım indirimi, genel kalkınma planı ve yıllık programlarda belirtilen alanlarda gerçekleştirilecek yatırımlar için uygulanacak teşviklerin sadece bir kısmını teşkil eder. Teşvik kapsamında yatırım indirimi yanında gümrük muafiyeti, teşvik primi, gelir ve kurumlar vergisi dışındaki vergiler bakımından da vergi, resim, harç istisnası vb. teşvikler uygulanmaktadır. Bu açıdan konu ile ilgili Bakanlar Kurulu kararı ve buna istinaden Başbakanlık Hazine

---

³⁴ N.Kemal GÜNDÜZ - Necati PERÇİN; "Yatırım İndirimi Vergilendirme Rehberi", Vergi Sorumları Dergisi Eki, Ankara, 1999, s.37.

³⁵ DOĞAN; a.g.e, s.102.

Müsteşarlığı tebliğleri ile yapılan düzenlemelerde dayanak olarak ikinci ayağı teşkil eder.

2.1. Yatırım İndiriminin Mahiyeti

4369 sayılı yasa ile 01.01.1999 tarihinden geçerli olmak üzere yapılan değişiklik ile GVK'nın 36. maddesini izleyen Ek-1.maddesi aşağıda yer aldığı şekilde yeniden düzenlenmiştir:

“Dar mükellefiyete tabi olanlar dahil, ticari veya zirai kazançları üzerinden vergiye tabi mükelleflerin (adi ortaklıklar, kolektif ve adi komandit şirketler ile kurumlar vergisi mükellefleri dahil) yatırım indiriminden faydalanması kabul edilmiş bulunan yatırımları kapsamında yaptıkları ve müteakip vergilendirme dönemlerinde yapmayı öngördükleri yatırım harcamaları bu bölümde yazılı şartlar dahilinde ilgili kazançlardan indirilir. Yatırım Teşvik Belgesi aranmaksızın yapılan yatırımlarda yatırım indirimi, yapıldığı yıl kazancından başlayarak uygulanır”

Buna göre 01.01.1999 tarihinden önce alınmış Yatırım Teşvik Belgesi sahibi olan mükellefler, izleyen yılda yapılması öngörülen yatırım harcamaları üzerinden indirim uygulamayacaklardır.

Kanunun Ek-1.maddesinde yapılan bu değişiklik ile mükelleflerin yapmayı öngördükleri bir sonraki yıl yatırım harcama tutarı esas alınarak hesaplanacak yatırım indirimi tutarının, cari yıl kazancından indirilmesi mümkün kılınmıştır. Yatırıma başlanılan yıl içerisinde ise, gerek cari yılın yatırım harcamaları gerekse bir sonraki yılın öngörülen yatırım harcamaları üzerinden hesaplanacak olan yatırım indirimi tutarı indirim konusu yapılabilecektir.

Son yapılan değişikliklerle yatırım indiriminin mahiyeti aşağıdaki gibi düzenlenmiştir

- Dar mükellefiyete tabi olanlar dahil, ticari veya zirai kazançları bilanço esasına göre tespit edilen vergiye tabi mükellefler (adi

ortaklıklar, kolektif ve adi komandit şirketler ile kurumlar vergisi mükellefleri dahil) faaliyetlerinde kullanılmak üzere satın aldıkları veya imal ettikleri amortismana tabi iktisadi kıymetlerin maliyet bedellerinin %40'ını vergi matrahlarının tespitinde ilgili kazançlardan yatırım indirimi istisnası olarak indirim konusu yaparlar.

- Petrol Kanunu ve Maden Kanunu'na göre yürütülen arama ve sondaj faaliyetleri için yapılan ve aktifleştirilen harcamalar yatırım indirimi istisnası uygulamasından yararlanır.

2.2. Yatırım İndiriminden Yararlanacak Olanlar

Gelir vergisi uygulamasında, yatırım indiriminin muhatabı Ek-1.madde aşağıdaki şekilde belirtilmiştir;

- Gerçek kişiler
- Adi ortaklıklar
- Kolektif Şirketler
- Adi Komandit Şirketler

Gelir vergisinde mükellef gerçek kişilerdir. Yatırım indirimi kapsamında adi ortaklıkların, adi komandit şirketlerin, kolektif şirketlerin sayılması, şirket bünyesinde yapılan yatırımlar dolayısıyla ortakların yararlanacağı indirim, sadece o şirketten sağladıkları ticari kazançta uygulanması gerekliliği ve şirket ortaklık yapısındaki değişikliklerin yatırım indirimine etki yapmadığı sonucu çıkmaktadır. Kurumlar vergisinde yatırım indirimi muhatabı ise;

- Sermaye şirketler(anonim, limited, eshamlı komandit şirketler)
- İş ortaklıkları
- Kooperatifler
- İktisadi kamu müesseseleri

- Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler

- Kurumlar Vergisi Kanunu'nda dernek hükmünde sayılmış sendikalara ve vakıf hükmünde sayılmış cemaatlere ait iktisadi işletmelerdir.

2.3. Yatırım İndiriminden Yararlanmanın Şartları

Yatırım indiriminden yararlanacakların yerine getirmesi gereken şartlar GVK'nın Ek-2. maddesinde aşağıdaki şekilde hüküm altına alınmıştır.

- İndirim uygulanacağı ticari ve zirai kazanç bilanço esasına göre tespit edilmiş olmalıdır.

- Yatırımlar, kalkınma planları ve yıllık programlarda belirtilenlerden Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından müştereken seçilen sektörler veya konularda yapılmalıdır.

- Yapılan yatırım ticari ve sınai yatırımlar için en az 280 milyar lira, zirai yatırımlar için en az 57 milyar lira olmalıdır. (2003 yılı için) kalkınmada öncelikli yörelerde bu tutarların yarısı dikkate alınır.

- Yatırıma başlamadan önce Hazine Müsteşarlığına başvurularak gerekli bilgi ve belgelerin tevdi edilmiş ve yukarıda belirtilen şartların mevcudiyeti tasdik edilerek Yatırım Teşvik Belgesi verilmiş olmalıdır. Şu kadar ki, Yatırım Teşvik Belgesi aranmaksızın yatırım indirimi uygulanacak yatırım türü veya miktarını (yukarıda yer alan miktarları aşmak ve bu miktarların yarısından aşağı olmamak üzere) yöreler veya sektörler itibariyle ayrı ayrı belirlemeye ve bu hükmün uygulamasına ilişkin usul ve esasların tespitine Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı müştereken yetkilidir.

Araştırma, plan ve proje masrafları ile arazi temini için yapılan giderler hariç olmak üzere, yatırım ile ilgili her türlü harcamalar yatırıma başladığını gösterir.

-Yatırım, tasdik edilmiş bulunan şartlar ve süreler dahilinde yapılmış olmalıdır.

Tasdik edilen şartlarda meydana gelecek değişikliklerin ve sürelerde doğabilecek gecikmelerin vukuundan itibaren 3 ay içinde Hazine Müsteşarlığına bildirilmesi ve onayının alınması şarttır.

Müracaatın zamanında yapılmaması veya değişikliklerin kabul edilmemesi halinde, evvelce yapılan tasdik hükümsüz sayılır ve yatırım indiriminden yararlanma hakkı ortadan kalkar.

Hazine Müsteşarlığı yukarıdaki şartlar çerçevesinde vereceği Yatırım Teşvik Belgesinin bir örneğini Maliye Bakanlığına gönderir. Belgedeki vize ve iptallerde ayrıca bildirilir.

Yatırım indiriminden yararlanma şartları ve uygulama esasları ile diğer hususlar Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığınca müştereken belirlenir.

2.4. Yatırım İndirimi Uygulanacak Kazançlar

Yatırım indirimi sadece ticari ve zirai kazançlara uygulanır. Ayrıca bu Mükelleflerin bilanço esasına göre defter tutması gerekir. Bilanço esasından dışında işletme esasını veya basit usul ile tespit edilen kazançlarda yatırım indiriminin uygulanması söz konusu olamaz.

Yatırım indiriminden yararlanacak mükelleflerin, kazancı bilanço esasına göre tespit edilen birden fazla şahsi işletmesi varsa indirim, sadece yatırımın yapıldığı işletmeden elde edilen kazançta değil, ticari işletmelerden elde edilen "*ticari kazançlar toplamına*" uygulanacaktır. Ancak, hem ticari hem de zirai işletmesi olan bir mükellefin ticari faaliyeti ile ilgili olarak yaptığı yatırımdan dolayı hak kazandığı yatırım indirimini, zirai faaliyetlerden sağladığı kazançtan indirmesi mümkün değildir. Aynı şekilde, zirai faaliyetler ile ilgili olarak yapılan yatırımdan dolayı hak kazanılan yatırım indirimi de bu kişinin ticari faaliyetinden sağladığı kazancına uygulanacaktır.

Yatırım indirimi uygulaması açısından adi şirketler ile kolektif ve adi komandit şirketler, bağımsız birer ünite olarak kabul edilmişlerdir. Bu nedenle, bunların yaptıkları yatırımlara ait indirim, ortaklığın bünyesi içinde kalacak ve dolayısıyla ortaklar hisselerine isabet eden indirim tutarlarını, vermiş oldukları yıllık beyannamelerinde yalnızca bu ortaklıktan elde etmiş oldukları ticari kazançlarına uygulayabileceklerdir.

Ayrıca birden fazla ferdi işletme bulunduğu, bunlardan birinin bünyesinde yapılan yatırım dolayısıyla hak kazanılan indirim diğer işletmeden sağlanan kazançta uygulanabilir. Her iki işletmenin de ya ticari ya da zirai alanda faaliyet göstermesi gerekir.

Burada özellik arz eden husus adi komandit şirketlerde ortaya çıkmaktadır. Bilindiği üzere adi komandit şirketlerde komanditer ortağın şirketten aldığı kar payı menkul sermaye iradı olarak kabul edilmekte ve buna göre vergilendirilmektedir. Adi komandit şirketlerde de yukarıda belirtildiği üzere, ortaklar yatırım indiriminden ortaklık payları oranında yararlandıklarından, menkul sermaye iradı elde etmiş kabul edilen komanditer ortaklarda, yatırım indirimi adi komandit şirketten elde ettiği kar payına uygulanmak durumundadır. Yani yatırım indirimi menkul sermaye iradına uygulanmış olmaktadır. Ancak yatırım indiriminin ticari ve zirai kazançlara uygulanacağı yönündeki GVK'nın Ek-1.maddesi hükmüne ters olan bu durum bakanlıkça uygun görülmemekte, yani komanditer ortağın elde ettiği menkul sermaye iradından yatırım indiriminin düşebileceği bakanlıkça da kabul edilmiş bulunmaktadır.³⁶

Örnekte görüldüğü üzere kolektif ve adi komandit şirketler ile adi ortaklıklar yatırım indirimi uygulamasında müstakil birim olarak kabul edilmişlerdir. Bu nedenle, anılan ortaklıklar bünyesinde gerçekleştirilen yatırıma ait indirim, münhasıran ortakların bu ortaklıktan sağladıkları kazançta uygulanabilir.

---

³⁶ GÜNDÜZ- PERÇİN, a.g.e., s. 19.

Bu uygulama Danıştay'ın görüşüne de uygundur. Dördüncü Dairenin 14.03.1975 tarih, E.1975/308, K.1975/707 sayılı kararında şu değerlendirme yapılmıştır.

“Gelir Vergisi Kanununa 202 sayılı Kanunun 16. maddesiyle eklenen bölümünün E-1.maddesinde, ticari ve zirai kazançları üzerinden vergiye tabi mükelleflerin (adi, kolektif ve adi komandit şirketler dahil) yaptıkları yatırımların bu bölümde yazılı kayıt ve şartlar dahilinde ilgili kazançlardan indirileceği hükmüne bağlanmış olup, yatırım indirimi yönünden adi şirketler diğer şirketler gibi ele alınmıştır. Bu durumda adi ortaklığın faydalandığı yatırım indirimi tutarını mükellefin şahsi faaliyetine ait kaynaktan indirmesine kanun hükmüne uyarlık bulunmadığı gibi, söz konusu kanunun gerekçesi ve meclis tutanakları da bu hususu teyit etmektedir.”

2.5. Yatırımın Uygulanacağı Sektörler ve Konular

Yatırım indirimi müessesinden yararlanmanın bir diğer şartı da; yatırım indirimi uygulanacak yatırımın Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarda belirtilen, Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından ortaklaşa kararlaştırılan sektörler veya konularda yapılmış olmasıdır. Bu sektör ve konular her yıl yayımlanan “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” ile belirlenerek ilan edilmektedir. Sözü edilen karara uymayan sektör ya da konularda yapılan yatırımların yatırım indiriminden yararlanması mümkün değildir.

Özel önem taşıyan sektörler ise; ³⁷

- i) Eğitim
- ii) Sağlık
- iii) Gazete ve dergi basımı–dağıtımı
- iv) Uluslar arası taşımacılık

---

³⁷ KİBAR; a.g.e.,s.33.

v) Havaalanlarında oluşturulacak turizm amaçlı terminal hizmetleri tesisleri

vi) Kongre ve sergi merkezleri, Büyükşehir belediyelerinden alınacak bir yazı ile teşvik edilmesi şartıyla trafik ve nüfus yoğunluğunun az olduğu ve Büyükşehir belediyelerinin imar planlarında yer alan 5 yıldızlı konaklama tesisleri

i) Gemi inşa ve yat inşa (tersaneler dahil)

ii) Ar-Ge

iii) Çevre korumaya yönelik yatırımlar

iv) Elektrik enerjisi üretimi (otoprodüktör yatırımları dahil)

v) Altyapı

vi) İlgili mevzuata göre Yap-İşlet ve/veya Yap-İlet-Devret modeli çerçevesinde yapılacak yatırımlar

vii) Sanayi kuşaklarında gerçekleştirilecek yatırımlar ile, gelişmiş yörelerdeki;

viii) Modernizasyon, (gelişen teknoloji sonucunda verimlilik yönünden teknik ya da üretim maliyetleri açısından ekonomik ömrünü tamamlamamış olan tesislere ana veya yardımcı makine-teçhizatlara teknolojiye uygun parçaların eklenmesi veya makinede varolan bir aksamın gelişmiş bir modeli ile değiştirilmesini içeren yatırımlar)

ix) Yenileme, (üretim hattında yer alan bir bölüm ana makine-teçhizat ve/veya yardımcı makine-teçhizatların teknik ve/veya ekonomik ömrünü tamamlamış olması sebebiyle yenileri ile değiştirilmesini içeren yatırımlar)

2.6. Yapılacak Yatırımlarda En Az Yatırım Tutarı

Yapılacak yatırımların yatırım indiriminden yararlanabilmesi için belirli tutarları aşması gerekmektedir.GVK'nın Ek-2/3 bendi uyarınca yapılan yatırımın ticari veya sınai bir yatırım olması durumunda en az 180 milyar lira, zirai yatırım olması durumunda en az 36 milyar lira olması gerekmektedir. Kalkınmada öncelikli yörelerde ise bu tutarların yarısı dikkate alınır.

GVK'nın mükerrer 123. maddesi hükmü gereğince; bu tutarlar her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranından artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde hesaplanan maktu had ve tutarların %5'ini aşmayan kesirler dikkate alınmayacaktır. Ayrıca Bakanlar Kurulu bu suretle tespit edilen had ve tutarları yarısına kadar artırmaya veya indirmeye yetkilidir.

1998-2003 yılları için belirlenen en az yatırım tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo-IV: En Az Yatırım Tutarları

Yıl	Ticari ve Sınai Yatırımlar		Zirai Yatırımlar	
	En Az	En Çok	En Az	En Çok
1998	15.000	30.000	2.500	5.000
1999	25.000	50.000	5.000	10.000
2000	38.000	76.000	7.500	15.000
2001	60.000	120.000	12.000	24.000
2002	90.000	180.000	18.000	36.000
2003	140.000	280.000	28.500	57.000

Kaynak: Gelir Vergisi Kanunu

Yatırım teşvik belgesi aranmaksızın yapılacak yatırımlar için yukarıda belirtilen tutarlar azami tutar, bunların yarısı ise asgari tutar olarak tespit edilmiştir. Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığının bu azami ve asgari sınırlar içinde kalarak yöreler ve sektörler itibariyle ayrı ayrı belirleme yapma yetkisi vardır.

4842 sayılı kanun ile, yatırımların kalkınma planları ve yıllık programlarda belirtilen Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenen sektörler ve konularda ayrıca asgari yatırım tutarının altında olmaması gerekmektedir.

2.7. Yatırımların Teşvik Belgesine Bağlanması

Yatırım indiriminden yararlanacak mükelleflerin yerine getirmesi gereken bir diğer şart ise, yatırıma başlamadan önce Hazine Müsteşarlığına başvurarak gerekli bilgi ve belgeleri sunmak Ek-2.maddede belirlenen şartların varlığını onaylatarak “*yatırım teşvik belgesi*” almaları şartıdır.

Yatırımların teşvik tedbirlerinden faydalanabilmesi için Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından teşvik belgesine bağlanması gerekmektedir. Yatırımcılar yatırımlarına ilişkin mali, teknik, ekonomik açıklamalarını içeren iki nüsha fizibilite raporu ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına müracaat ederler. Teşvik belgesi müracaatları, yabancı sermaye ile ilgili müracaatlarda Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne, diğer yatırımlarda ise Hazine Müsteşarlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğüne yapılmalıdır. Teşvik belgeleri uygulamalarında aşağıda belirtilen kurallar uygulanmaktadır.

2.7.1. Yatırım Teşvik Belgesi İçin Müracaat Edebilecekler

- Hakiki Şahıslar
- Adi Ortaklıklar
- Sermaye Şirketleri (anonim, limited,komandit şirketler)
- Kooperatifler
- İş Ortaklıkları
- Kamu Kuruluşları
- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

-Dernekler

-Vakıflar

-Yurt Dışındaki Yabancı Şirketlerin Türkiye'deki Şubeleri

Yabancı sermayeli şirketlerde kuruluşunun Yatırım Teşvik Belgesinde öngörülen sürede gerçekleştirilmesi şarttır. Bu süre uzatmalar dahil azami bir yıldır. Ancak Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü gerekli gördüğü hallerde bu süreyi iki yıla kadar uzatabilmektedir.

Teşvik belgesinde süre uzatımı ise, müsteşarlığa veya yatırımın bulunduğu ildeki odaya veya yatırımın bulunduğu İl'e en yakın kambiyo müdürlüğüne, teşvik belgesi müracaatı odalarca değerlendirilen belgelerde ise ilgili odaya yatırım süresinin bitimini izleyen en geç üç ay içerisinde Yatırım Takip Formu ile birlikte süre uzatımı talebinde bulunması halinde bir defaya mahsus olmak üzere teşvik belgesinde kayıtlı ilk sürenin yarısı kadar ek süre verilir.

Ek-2. maddenin dördüncü fıkrasında 4108 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığınca müştereken tespit edilecek usul ve esaslar çerçevesinde yatırım teşvik belgesi aranmaksızın yapılacak yatırımlarda da indirim uygulaması öngörülmüştür. Kanun hükmü olarak bu hususta konan tek sınır, yatırım tutarının Ek-2.maddenin 3 nolu bendindeki tutarları geçmemesi, bu tutarların yarısından da az olmamasıdır. Bunun dışında uygulama Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığınca müştereken belirlenecektir.

2.7.2. Teşvik Belgesi Olmadan Yatırım İndiriminden Yararlanma

4842 sayılı kanun ile teşvik belgesi alma zorunluluğu kaldırılmıştır. Buna göre;

- Yatırım indiriminden yararlanmak isteyen gelir ve kurumlar vergisi mükellefi ile adi ortaklıklar kolektif ve adi komandit şirketlerinin yatırım teşvik belgesi alma zorunluluğu kaldırılmıştır.

- Teşvik belgesiz yatırımlardan, imalat sektörü ile tarım-hayvancılık alt sektörüne ait olanlar yatırım indiriminden faydalanabilecektir. İmalat sektöründe yapılacak yatırımlarda, sadece ana üretimle ilgili makine ve teçhizat harcamaları hayvancılık alt sektöründe yapılacak yatırımlarda ise büyük ve küçükbaş hayvan barınaklarının inşası ile hayvansal ürünlerin değerlendirilmesinde kullanılacak makine ve teçhizat harcamaları yatırım indiriminden faydalanır.

- Teşvik belgesiz olarak kalkınmada öncelikli yörelerde ve diğer yörelerin küçük sanayi siteleri ve organize sanayi bölgelerinde yatırım indiriminden faydalanılır.

- Teşvik belgesiz yatırım indirimi ile ilgili diğer hususlar ise aşağıda belirtilmiştir:

i) Yatırım harcamaların belirlenen en çok tutarı aşan kısmı indirimden yararlandırılmaz.

ii) Süre ve yatırım tutarları içinde kalmak ve vergi dairesine bildirmek şartıyla mükellefler proje ve proje ekli listelerde değişiklik yapabilirler. (Değişikliğin Vergi Dairesine bildirildiği tarihten sonraki değişiklik ile ilgili harcamalar indirimden yararlandırılır.)

iii) Bir işletmenin vergilendirme dönemi içinde sadece bir projesi teşvik belgesiz yatırım indiriminden yararlandırılır. Aynı mükellefe ait olmakla beraber ayrı muhasebe tutan ve farklı alanlarda faaliyet gösteren ekonomik üniteler ayrı birer işletme kabul edilir.

iv) Teşvik belgesiz yatırım indiriminden faydalanmak amacıyla iktisadi ve teknik açıdan bir bütün teşkil eden projelerin parçalara ayrılarak teşvik belgesiz yatırım indiriminden faydalanıldığının tespiti halinde, zamanında tahsil edilmeyen vergiler cezalı olarak tahsil edilir.

v) Yatırım, yatırım projesinin ilgili vergi dairesine verildiği yıl mevzuatına tabidir.

vi) Yukarıda sıralanan usul ve esaslar yanında GVK'nın Ek 1-6. maddelerinde yer alan hususlar ile teşvik belgeli yatırım indirimi ile ilgili olarak yukarıda yer alan açıklamaların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Teşvik belgesiz yatırımlardaki yatırım indirimi uygulamasında, mükelleflerce dikkate alınması gereken diğer hususlar ise aşağıda yer aldığı gibidir;

i) Teşvik belgesiz yatırım indiriminden yararlanacak yatırımların cinsi, komple yeni yatırım olabileceği gibi tevsi, modernizasyon, darboğaz giderme, yenileme, kalite düzeltme ve benzeri şekilde de olabilmektedir.

ii) Anılan uygulamadan yararlanabilmek için yukarıda yer alan şartlara ilave olarak, kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak teşvik belgesiz yatırımların vergi dairesine başvuru tarihinden itibaren 2 yıl, diğer yörelerde yapılacak yatırımların ise 1 yıl içinde tamamlanması gerekmektedir. Bu süreler her ne sebeple olursa olsun kesinlikle uzatılmamaktadır.

iii) Teşvik belgesiz yatırım indiriminde uygulanacak yatırım indirimi oranı, normalde %40 olup, kalkınmada öncelikli yöreler ile özel önem taşıyan sektörlerde yapılacak yatırımlarda ise %100 olarak uygulanacaktır.

iv) Ayrıca teşvik belgesiz yatırım yapan mükelleflerin yatırım indiriminden yararlanabilmeleri için, yatırım projesinde belirtilen bitiş tarihinden itibaren en geç 2 ay içinde yatırımlarını tamamladıklarını "*Yatırımın Tamamlanmasına İlişkin Bildirim Formu*" ile bağlı olunan vergi dairesine bildirmeleri gerekmektedir.

v) Yatırımın tamamlanmamış sayılabilmesi için müstakilen imalat yapabilecek makine parkına sahip olunması ve yukarıda yer alan asgari

harcama limiti üzerinde bir harcamanın da yapılmış olması gerekmektedir.

vi) Yatırım indirimine konu iktisadi kıymetler, yatırım tamamlanıp aktife alındıkları tarihten itibaren iki yıl süre ile satılamaz ve devredilemez.

vii) Yatırım harcamaları belirlenen en az tutarın altında olamaz.

2.8. Teşvik Belgesinde Yer Alan Sabit Yatırım Tutarı

Yatırımlarda Devlet Yardımları Yatırımları Teşvik Fonu Esasları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin 99/1 no'lu Genel Tebliğde; yatırımcıların, teşvik belgesinde belirtilen sabit yatırım tutarında %100'ün üzerinde meydana gelecek artış ya da %50'nin üzerindeki azalışlarda, Hazine Müsteşarlığına müracaat ederek teşvik belgesinin revizesini talep edebilecekleri düzenlenmiştir. Bu nedenle döviz tutarında ve/veya toplam sabit yatırım tutarında %100'ün üzerinde fazla gerçekleşme olduğunda veya %50'nin üzerinde az gerçekleşme olduğunda yatırım indirimi uygulanabilmesi için bu değişikliğin Hazine Müsteşarlığına vize ettirilmesi gerekmektedir.

Mükelleflerin geçmiş yıllarındaki yatırım indirimi tutarının tespitinde dikkate alınmayan yeni revize değerlerin izleyen yıllardaki yatırım indirimi tutarının tespitinde dikkate alınıp alınmayacağı da uygulamada tereddütlere konu olmuş bulunmaktadır.

Maliye Bakanlığınca konu ile ilgili yayınlanan bir mukteza da özetle; geçmiş yılların yatırım tutarında %50'ye kadar olan artışlarda yatırım harcamalarının ilgili oldukları geçmiş yıllarla ilgili beyannamelerin düzeltilmesi suretiyle, yatırım harcamalarının %50'yi aşan bir oranda artışla gerçekleşmesi halinde ise, geçmiş yıllarda yararlanılamayan kısmın tamamının vize işleminin yapıldığı yılda topluca yatırım indirimine konu edilmesi gerektiği belirtilmiş bulunmaktadır.³⁸

³⁸ 28.04.1998 gün B.07.0.GEL.0.45/4500-29579/15244 sayılı bakanlık muktezası.

2.9. Yatırımın Onaylanan Şartlar ve Süreler İçinde Yapılması

Yatırım teşvik belgesinde, yatırımın başlama ve tamamlanma süreleri belirtilir. Eğer yatırım bu süreler içinde bitmeyecek olursa; gecikmenin meydana geldiği tarihten itibaren en geç üç ay içerisinde Hazine Müsteşarlığına bildirilmesi ve onaylatılması zorunludur.

Bu gecikme yukarıda belirtilen süre içinde Hazine Müsteşarlığına bildirilip, onaylatılmaz veya bu değişikliğin kabul edilmemesi durumunda; yapılan onay hükümsüz olur, yatırım indiriminden yararlanma hakkı ortadan kalkar. Geçiş döneminde yatırım indirimi uygulaması açısından meydana gelecek değişimleri üç ay içerisinde Hazine Müsteşarlığı'na bildirilmesi gerekir.

2.10. Yatırım Unsurları İtibariyle İndirim Durumu

Binalar bünyede inşa edilmek suretiyle edinildiğinde indirim kapsamına girecektir. İnşa edilmiş olarak ve inşa halinde satın alınan binalarda indirim yoktur.

İndirime konu olacak binaların üzerine oturduğu arsa ve arazinin ise, indirimden yararlanmayacağı kabul edilmektedir. İnşa suretiyle oluşacak bina maliyetinin arsa veya arsa payı dışındaki kısmı üzerinden indirim uygulanacaktır.

Öte yandan personel lojmanları bünyede inşa suretiyle de edinilse, indirime konu olmayacaktır. Bunun istisnası kalkınmada öncelikli yörelerde yapılan personel lojmanlarıdır. Bu bölgelerdeki lojman harcamalarına indirim uygulanacaktır. Bünyede inşa edilme şartının bunlar içinde aranması gerekli sayılmalıdır.

Makineler, yatırım teşvik belgesinde sabit yatırım tutarı içinde yer alır. İster satın alma isterse bünyede imal suretiyle edinilsin maliyet bedeli üzerinden indirime konu olur. Makineler bakımından değerlendirme güçlüğü esas

itibariyle söz konusu değildir. Yalnız bunlara isabet eden kredi faizleri ve kur farkları yönünden belli özellikler vardır.

Tesisatlar için herhangi bir tanım verilmemiştir. 2791 sayılı kanun öncesindeki amortisman uygulaması ile ilgili Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğlerinde tesisatlar esas itibariyle;

- Bahçeler, parklar,
- Aydınlatma, ısıtma ve soğutma tesisleri,
- Telefon, diafon ve radyo tesisleri,
- Yangın söndürme, tahmil ve tahliye tesisleri,
- Su ve kanalizasyon tesisleri,
- Hava hatları ve direkler şeklinde belirlenmiştir.

Projede yer almak ve diğer şartları da taşımak kaydıyla sözü edilen kıymetlerde indirim konusu yapılabileceklerdir. Danıştay kararlarında ise demirbaş ve mefruşatın “araç vb.” grubu içinde değerlendirilme anlayışı ağırlık taşımaktadır.

İndirim uygulanacak bir başka grup aktif değer “araçlar vb.” dir. Bu gruba taşıtlarla, bina, makine ve tesisat dışında kalan ve üretimle doğrudan ilgili diğer bütün aktif değerlerin gireceği kabul edilmektedir. Şart, esas projeye dahil olması ve üretimle doğrudan ilgili bulunmasıdır.

- Bu değerlendirme Hesap Uzmanları Danışma Komisyonununun 161 yayın no'lu kararında yer almaktadır.

- Maliye Bakanlığı, “Büro ve fabrika demirbaşları ve binek otomobiller ile şişe ve kasalar için yapılan harcamaların” indiriminden

yararlanmayacağı görüşündedir.³⁹ Bunun, belirtilen kıymetlerin üretimle doğrudan ilişkili olmadığı gerekçesine dayandırılmış olduğu söylenebilir.

- Danıştay tarafından, “*hesap makinesi, yazı makinesi gibi demirbaşların yatırımın üretkenliğini artırıcı bir yatırım olduğu gerekçesi ile indirimden yararlandırılması*” gerektiğine karar verilmiştir.⁴⁰

Diğer bir kararda ise; “*Devlet Planlama Teşkilatından alınan yatırım indirimi belgesinin genel nitelik taşıdığı olayda yatırımı tüm ayrıntılarıyla gösteren bir proje değerlendirmesinin söz konusu olmadığı anlaşıldığından, inceleme elemanın aktifleştirilen değerlerin müsaade verilen yatırımlardan olup olmadığını eğer müsaade verilen yatırımlardan ise miktarının aşılıp aşılmadığını tespitin ötesinde, söz konusu değerlerin yatırım indiriminden yararlandırılıp yararlandırılmayacağını araştırmak durumunda bulunduğunu kabul etmek gerekir ...*”⁴¹ kanaatine varılmıştır.

2.11. Yatırım İndiriminin Oranı

Binalarda olduğu gibi yatırım indirimi oranında da yıllar itibariyle çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Buna göre 4108 sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanununun Ek 3.maddesinde yapılan değişiklik ile %20 olan yatırım indirimi oranı %30 olarak belirlenmiş, Bakanlar Kurulunca kalkınmada öncelikli yöreler ve özel önem taşıyan sektörlerde bu oranın %100'e kadar artırılacağı hükme bağlanmıştır.

GVK'ya 4108 sayılı kanun ile eklene geçici 43. madde ile de, 1.1.1994 tarihinden sonra yatırım teşvik belgesine bağlanmış olan yatırımlarla ilgili olarak, 1.1.1995 tarihinden itibaren yapılan harcamalara yeni oranların uygulanacağı öngörülmüştür.

4369 sayılı yasa ile yapılan değişiklik ile de 01.01.1999 tarihinden geçerli olmak üzere yatırım indirimi oranı %40 olarak yeniden belirlenmiş bulunmaktadır.

³⁹ 30.11.1976 tarih ve 2273463-1589 Sayılı Bakanlık Muktezası.

⁴⁰ Danıştay Onüçüncü Dairenin 1.10.1975 tarih ve E.1974/1887, K.1975/2913 sayılı kararı.

⁴¹ Danıştay Onüçüncü Dairenin 1.10.1975 tarih ve E.1974/1893, K.1975/2912 sayılı kararı.

Yukarıda kısaca belirtilen düzenlemeler çerçevesinde yatırım indirimi uygulamasında yıllar itibariyle geçerli olan oranlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiştir.

- 1.1.1994 tarihinden önce yatırım teşvik belgesine bağlanmış olan yatırımlar ile ilgili harcamalara %30 oranı uygulanacaktır. Bu oran zirai yatırımlar ve bölge kalkınması ile ilgili yatırımlarda %40, kalkınmada ikinci derecede öncelikli yörelerde %60, kalkınmada birinci derecede öncelikli yörelerde özel önem taşıyan sektörlerde yapılan yatırımlar için %100 olarak tatbik edilecektir.

- 1.1.1994–31.12.1994 tarihleri arasında yatırım teşvik belgesine bağlanmış yatırımlar için; bu tarihler arasında yapılan harcamalara %20, 1.1.1995 tarihinden itibaren yapılan yatırım harcamaları için yatırım teşvik belgelerine işlettirmek kaydıyla %30 yatırım indirimi oranı uygulanacaktır.

Kalkınmada öncelikli yöreler ile özel önem taşıyan sektörlerde 1994 yılı içerisinde alınan teşvik belgelerine ilişkin olarak 1.1.1994–1.9.1994 tarihleri arasında yapılan yatırım harcamalarına %20, 2.9.1994–31.12.1994 tarihleri arasında yapılan yatırım harcamalarına %70, 1.1.1995 tarihinden itibaren yapılan yatırım harcamalarına ise yatırım teşvik belgelerine işlettirmek kaydıyla %100 yatırım indirimi oranı uygulanacaktır.

- 1.1.1995 tarihinden sonra yatırım teşvik belgesine bağlanmış olan yatırımlar ile ilgili harcamalara, yatırım teşvik belgelerine işlettirmek kaydıyla %30 yatırım indirimi oranı uygulanacaktır.

Kalkınmada öncelikli yöreler ile özel önem taşıyan sektörlerde 1.1.1995 tarihinden sonra yatırım teşvik belgesine bağlanmış olan yatırımlar ile ilgili olarak 1.1.1995 tarihinden itibaren yapılan yatırım harcamalarına, yatırım teşvik belgelerine işlettirmek kaydıyla %100 yatırım indirimi oranı uygulanacaktır. Bakanlar Kurulunca bu oranın değiştirilmesi halinde, Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete’de yayımından itibaren yapılacak harcamalara belirlenen yeni oran uygulanacaktır.

- 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu'nun 17.maddesi gereğince,gerçek ve tüzel kişilerin su ürünlerinin istihsal, muhafaza, işleme ve nakliyesine müteallik faaliyet kollarına yapacakları yatırım harcamalarına %100 yatırım indirimi oranı uygulanacaktır.

- 4369 sayılı yasa ile değişiklikler yapılmadan önce Kanununun Ek-3.maddesinde yatırım indirimi oranı yukarıda da açıklandığı üzere yatırım miktarının %30'u olarak belirlenmiş idi. Ayrıca eski düzenlemede Bakanlar Kurulu'na bu oranı %100 oranına çıkarmaya veya kanuni oranından az olmamak üzere yeniden tespit etmeye yetkili kılınmış idi. 4369 sayılı yasa ile yapılan düzenleme ile yatırım indirimi oranı yatırım miktarının %40'ı olarak belirlenmiştir. Ayrıca 01.01.1999 tarihinden itibaren yürürlüğe giren bu yeni düzenleme ile sadece 01.01.1999 tarihinden sonra alınmış Yatırım Teşvik Belgelerine uygulanmak üzere, Bakanlar Kurulu, kalkınma planı ve yıllık programlarda özel önem taşıdığı belirtilen sektörlerde yapılan yatırımlar için yatırım indirimi oranı %100'e, 250.000.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirasını aşan sınai yatırımlarda %200'e kadar artırmaya veya kanuni oranından az olmamak üzere yeniden tespit etmeye yetkili kılınmıştır. Yapılan bu yeni düzenleme ile organize sanayi bölgelerinde ve kalkınmada öncelikli yörelerde yatırım indirimi oranı %100 olarak uygulanacaktır.

Son yapılan değişiklikler uyarınca yatırım indirimi uygulamasında tek bir oran olan %40 belirlenmiştir. Yatırım indirimi istisnası tüm bölgeler için tek oran %40 uygulanmaya başlanmıştır.

2.12. Yatırım İndirimi Uygulama Esasları

2.12.1. Yatırım İndirimi Uygulamasının Başlangıcı

Uygulamanın başlangıç tarihi 4369 no'lu yasadan önce GVK'nın Ek 4.maddesinin ilk paragrafında; "*yatırım indiriminin uygulamasına, yatırım konusunu teşkil eden aktif değerlere ilişkin harcamaların yapıldığı takvim yılında başlanır ve indirimden faydalanacak miktara ulaşıncaya kadar devam olunur*" hükmü yer verilmişti.

01.01.1999 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş olan 4369 sayılı yasa ile yapılan değişiklik sonucunda ise; *“yatırım indiriminin uygulamasına, yatırım teşvik belgesinin alındığı tarihte beyanname verme süresi geçmemiş hesap döneminden itibaren başlanır ve indirimden faydalanacak miktara ulaşıncaya kadar devam olunur”*. Bu iki düzenleme dikkate alındığında;

15.01.2003 tarihinde yatırım teşvik belgesini almış olan gelir vergisi mükellefleri, 2003 yılında yapmayı öngördükleri yatırım harcamalarına tekabül eden yatırım indirimi tutarını, 2002 yılı Gelir Vergisi Beyannamesinde indirim konusu edebileceklerdir. Ancak teşvik belgesinin 01.04.2003 ve sonraki tarihlerde alınması halinde gelir vergisi mükellefleri 2003 yılı içinde yapılması öngörülen harcamalara isabet eden yatırım indirimi tutarını, 2002 yılı gelir vergisi beyannamesinden indiremeyecekler, söz konusu tutarı 2003 yılı gelir vergisi beyannamesinde indirim konusu edebileceklerdir.

Öngörülen yatırım harcaması tabiri ile kastedilen; aynı yatırım teşvik belgesi kapsamındaki yatırım ile ilgili olarak bir sonraki vergilendirme döneminde gerçekleştirilmesi öngörülen harcamalardan GVK'nın ilgili maddelerinde belirlenen şartları taşıyanlardır.⁴²

Yatırım indirimindeki kurallar cari yıldaki, yapılması öngörülen yatırımlar içinde uygulamak suretiyle yapılması öngörülen yatırım harcaması tutarını bulacaklardır. Öngörülen harcama tutarlarında sapmalar olabileceği düşünülerek gelir vergi kanununun Ek-4. maddesinin son fıkrasına göre;

“Teşvik belgeli yatırımlarda, yapılması öngörülen ve önceki hesap dönemi kazancına ilişkin olarak yatırım indirimine konu edilen yatırım harcamalarının öngörülen tutarın %10'unu geçen bir oranda düşük olması halinde, eksik yapılan yatırım harcaması dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmemiş vergiler 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsili Usulü Hakkındaki Kanunun 48.maddesine göre belirlenen tecil faizi ile birlikte cezasız olarak tahsil olunur.” Yani 100.000 TL bir yatırım öngörülür ise; 90.000 TL bir yatırım

---

⁴² GÜNDÜZ-PERÇİN, a.g.e.,s.56.

yapılır ise cezai müeyyidesi yoktur. Ama harcama 89.900 TL şeklinde olursa cezai müeyyide ile karşılaşacaktır.

Burada bizim de katıldığımız görüşe göre öngörülen yatırım harcamasının izleyen yılda %10'un üzerinde noksan gerçekleşmesi halinde, %10'a kadar olan kısım için herhangi bir cezai müeyyide uygulanması mümkün olmayacaktır.

Yapılması öngörülen yatırım harcamasının %10'undan daha az bir tutarda yatırım harcamasının eksik gerçekleştirilmesi durumunda, gerçekleştirilemeyen harcama tutarı üzerinden hesaplanarak indirim konusu yapılan yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergi, faizsiz ve cezasız olarak tahsil edilecektir.

Yapılması öngörülen yatırım harcamasının %10'undan daha fazla bir tutarda yatırım harcamasının eksik gerçekleştirilmesi durumunda ise;

- Gerçekleştirilemeyen harcama tutarının öngörülen harcama tutarının %10'una kadar olan kısmı üzerinden hesaplanarak indirim konusu yapılan yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergilerin faizsiz ve cezasız olarak,

- Gerçekleştirilemeyen harcama tutarının öngörülen harcama tutarının %10'unu aşan kısmı üzerinden hesaplanarak indirim konusu yapılan yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergilerin ise 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanununun 48. Maddesine göre belirlenen tecil faiz ile birlikte cezasız olarak, tahsil edilmesi gerekmektedir.⁴³

Geçiş döneminde, yapılması öngörülen yatırım harcamasının %10'undan daha az bir tutarda yatırım harcamasının eksik gerçekleştirilmesi durumunda, gerçekleştirilemeyen harcama tutarı üzerinden hesaplanarak indirim konusu yapılan yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergi faizsiz ve cezasız olarak ödenecektir.

---

⁴³ 26.07.2000 tarih ve B.07.0.GEL.O.45/4500 – 30937/ 35747 sayılı bakanlık muktezası.

Yapılması öngörülen yatırım harcamasının %10'undan daha fazla bir tutarda yatırım harcamasının eksik gerçekleştirilmesi durumunda;

i) Gerçekleştirilemeyen harcama tutarının öngörülen harcama tutarının %10'una kadar olan kısmı üzerinden hesaplanarak indirim konusu yapılan yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler faizsiz ve cezasız olarak,

ii) Gerçekleştirilemeyen harcama tutarının öngörülen harcama tutarının %10'unu aşan kısmı üzerinden hesaplanarak indirim konusu yapılan yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ise tecil faizi ile birlikte ve cezasız olarak ödenecektir.

Geçiş döneminde yatırım indiriminin uygulanma sırası;

i) Öncelikle, önceki dönemlerde yapılan harcamalar üzerinden hesaplanan ancak kazancın yetersizliği dolayısıyla indirimi mümkün olmadığı için cari dönemde dikkate alınabilecek yatırım indirimi tutarları,

ii) Daha sonra beyannamenin ilgili olduğu yılda gerçekleşen yatırım harcamaları üzerinden hesaplanan yatırım indirimi tutarları,

iii) Son olarak, beyannamenin ilgili olduğu yılı takip eden yılda yapılması öngörülen yatırım harcamaları üzerinden hesaplanan yatırım indirimi tutarları,

dikkate alınacaktır.

Son yapılan değişikliklerle yatırım teşvik belgesi kapsamında, öngörülen yatırım harcamaları için yatırım indiriminden yararlanma imkanı kaldırılmıştır. Ayrıca yatırım indirimi istisnası uygulamasına, istisnaya konu iktisadi kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yılda başlanır ve indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunur. Yatırım indirimi istisnasına konu iktisadi kıymetleri aktive alındıkları tarihten itibaren iki yıl içinde elden çıkaran mükellefler, bu iktisadi kıymetlerle ilgili olarak yatırım indirimi istisnası

uygulama haklarını kaybederler. Bu durumda daha önce yararlanılan yatırım indirimi istisnası için herhangi bir işlem yapılmaz.

- Söz konusu iktisadi kıymetlerin iki yıldan sonra elden çıkarılması halinde, satan veya devreden, yararlanılmayan istisna tutarından satıştan sonrada yararlanmaya devam edecektir.

- Yatırım indiriminden kısmen faydalanılmış veya hiç faydalanılmamış aktif değerleri satın veya devir alanların istisnadan yararlanmaları mümkün değildir.

- İnşaatı devam eden binaların satın veya devir alınmasından sonra yapılan harcamalara, bina yatırımları için gerekli koşulların sağlanması halinde, satın ve devir alanlarca yatırım indirimi istisnası uygulanacaktır.

Gelir Vergisi Kanununun geçici 61. maddesinde yapılan düzenlemede isteyen mükelleflere, 24.04.2003 tarihinden önce yapılan müracaatlara istinaden düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında bu tarihten itibaren yapılan harcamaları için yatırım indirimi istinasından GVK'nın 19. maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde imkan tanınmıştır.

2.12.2. Harcama Esası

Harcama, yatırım indirimine konu iktisadi kıymetlere ilişkin bedelin ödenmesi ya da borçlanması, bu iktisadi kıymetlerin işletmenin aktifindeki herhangi bir hesaba kaydedilmesi ve iktisadi kıymetler yatırımcı tarafından tasarruf edilebilir duruma gelmesi anlamına gelmektedir.

Yurtdışından sağlanacak yatırım mallarının kesin ithalleri yapıp gümrükten çekilerek işletmenin aktifindeki bir hesaba alınması halinde yatırım indirimi uygulaması mümkündür.

2.12.2.1. Kur Farkı Ve Kredi Faizlerinin Durumu

Yatırım konusu iktisadi kıymetlerin aktife alındığı dönemin sonuna kadar ortaya çıkan ve maliyete intikal ettirilen kur farklarına ve faizlerine yatırım indirimi uygulanır. Artık amortisman uygulanabilir hale geldiğinde yatırım indirimi uygulaması mümkün değildir.

2.12.2.2. Finansal Kiralamada Yatırım İndirimi

Finansal kiralama kapsamında yapılan yatırımlarla ilgili indirim düzenlemesi 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu ile yapılmıştır. Yatırım indiriminden yararlanacak olan malın mülkiyetini tutan “*kiralayan*” olacaktır.

Finansal Kiralama sözleşmesinin şirketin sona ermesi, tüzel kişiliğin sona ermesi, kiracının iflası veya aleyhine yapılan bir icra takibinin karşılıksız kalması, kiracının ölümü veya fiil ehliyetini kaybetmesi veya işletmesini tasfiye etmesi halleri dışında bir sebeple feshi durumunda ise, teşvikler nedeniyle ödenmeyen vergiler cezalı olarak geri dönecektir.

Ayrıca Finansal Kiralama Kanunu hükümleri çerçevesinde kiralanan malın kiralayanın elinde olmayan nedenlerle kiralayana yatırım bitmeden geri dönmesi halinde ise, yatırım indiriminden kısmen faydalanılmış veya hiç faydalanılmamış aktif değerlerin kısmen veya tamamen bir finansal kiralama şirketince bir başkasına kiralanması durumunda, yasal koşulların taşınması kaydıyla yatırım malının daha önceki yatırımcı tarafından kullanılıp kullanılmayacağına bakılmaksızın finansal kiralama şirketi bakiye yatırım indiriminden yararlanabilecektir.

2001/1 Tebliği'nde “*Finansal Kiralama*” başlıklı bölümünde; Finansal kiralama şirketleri aracılığı ile yapılacak yatırımlar için, kiralayanın (finansal kiralama şirketi), kiracıya (yatırımcı) ait daha önceki yıl kararlarına veya bu karara göre düzenlenmiş teşvik belgelerinin eki mahiyetinde olan teşvik belgesini alması gerekmektedir.

Finansal kiralama yoluyla yapılacak yatırımlarda kiralayan, kiracının teşvik belgesinde yer alan Fon Kaynaklı Kredi hariç diğer destek unsurlarından yararlandırılır. Yatırım indirimine konu asgari yatırım tutarı yönünden, yatırımcının teşvik belgesindeki sabit yatırım tutarı esas alınır.

Yatırım indirimi uygulaması bakımından yasal olarak malın maliki durumunda olan kiralayan, yatırım indirimi istisnasından yararlanır. Finansal kiralama yoluyla yapılan yatırımda, kiralamaya konu yatırım malları, yatırımcının aktifinde yer almadığından, yatırımcının yatırım indiriminden yararlanması söz konusu değildir.

Finansal kiralama işlemine konu makine ve teçhizatın devir, temlik, satış ve ihraç işlemleri, kiralayan ve kiracının birlikte müracaat etmeleri halinde, tebliğin 34. maddesi çerçevesinde, GVK'nın ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla değerlendirilir. Finansal kiralama işlemine konu yatırım malları iflas, yatırımın gerçekleşmemesi, sözleşmenin feshi gibi hallerde Müsteşarlıkça uygun görülmesi durumunda başka bir teşvik belgeli yatırımcıya kiralanabilir. Yatırımcının teşvik belgesinde bulunan kullanılmış makine ve teçhizatın finansal kiralama yoluyla teminine izin verilebilir.

Son yapılan değişikliklerle; Finansal Kiralama Kanununun 28.maddesindeki hükmü uyarınca yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan, finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak satın alınma halinde kiracı tarafından yararlanabilecek teşviklerden yararlanacaktır.

Dolayısıyla 24.04.2003 tarihinden önce yapılan müracaatlara istinaden teşvik belgesine bağlanmış yatırımlara konu iktisadi kıymetlerin tamamının veya bir kısmını 24.04.2003 tarihinden sonra, finansal kiralama yoluyla edinilmesi halinde kiralayan (finansal kiralama şirketi) bu iktisadi kıymetler ile ilgili olarak yatırım indiriminden yararlanabilecektir. Yararlanılabilecek istisna tutarı, kiracının geçici 61.madde kapsamında yararlanabileceği istisna tutarı olacaktır.

2.12.2.3. Bilgisayar Programları İçin Yatırım İndirimi

Yatırım indiriminden yararlanabilecek iktisadi kıymetlerin kullanılabilmesi için gerekli olan ve belgeye ekli global listede yer alan bilgisayar programları için yapılan harcamalar üzerinden yatırım indirimi hesaplanması mümkün bulunmaktadır.

2.12.2.4. Yatırım İndirimine Konu Olmayacak Harcamalar

Aşağıda belirtilen iktisadî kıymetler ile ilgili olarak yatırım indirimi hesaplanmaz.

i) Bedeli 6.000 Yeni Türk Lirasından az olan iktisadî kıymetler (iktisadî ve teknik bakımdan bütünlük arz eden iktisadî kıymetler haddin aşıлып aşılmadığının tespitinde bir bütün olarak dikkate alınır.) İktisadi ve teknik bakımdan bütünlük arz eden iktisadi kıymetler, bir işletmede belli bir fonksiyon etrafında birleşerek bir üretimde bulunan veya üretime her hangi bir aşamada bir değer kazandıracak nitelikteki bir fonksiyonu birbirini tamamlayarak yerine getiren iktisadi kıymetler topluluğu olarak tanımlanabilir.

Örneğin;

- Bir bilgisayar sistemini oluşturan donanım malzemeleri,
- Bir tekstil işletmesinde yeni bir üretim bandı oluşturulmasında kullanılan makineler,
- Yazar kasalar ve barkot okuyucu cihazlar,
- Okul sıra ve masaları,
- Turistik otel için alınan yatak, yorgan ve battaniyeler,
- Lokanta işletmesi için alınan tabak, çatal, bıçak ve bardaklar, aynı fonksiyona hizmet ettiklerinden, iktisadi ve teknik bakımdan bütünlük oluşturmaktadır.

ii) Yurt içinde veya dışında daha önce kullanılmış olan iktisadî kıymetler (yüzer havuzlar ile oniki yaşından küçük gemiler hariç).

iii) Gayri maddî haklar ile ekonomik ömrü 5 yıldan daha kısa olan özel maliyet bedelleri (yatırım indiriminden yararlanan iktisadî kıymetlerin kullanılabilmesi için gerekli olan bilgisayar programları hariç). Gayri maddi haklardan sadece, yatırım indiriminden yararlanan iktisadi kıymetlerin kullanılabilmesi için gerekli olan bilgisayar programları yatırım indirimine konu edilebilecektir. Bu nedenle, bilgisayar programlarının yatırım indiriminden yararlanabilmesi için;

-Programların kullanılacağı iktisadi kıymetlerin yatırım indiriminden yararlanması,

-Programların, iktisadi kıymetlerin kullanılabilmesi için gerekli olması,

koşullarının aynı anda sağlanmış olması gerekmektedir.

Örneğin; bir özel sağlık işletmesinin hasta giriş ve çıkışları ile tıbbi malzeme kayıtlarının izlenmesi amacıyla satın aldığı bilgisayar programları, bilgisayar sisteminin yatırım indirimine konu olması halinde istisna kapsamında değerlendirilecektir. Çünkü işletmenin söz konusu yatırımı yapma amacının gerçekleştirebilmesi için bu programın alınması gerekmektedir. Ancak, aynı işletmenin satın aldığı grafik tasarımı programı veya oyun programları ise sistemi oluşturan bilgisayarların kullanılması için gerekli olmadığından yatırım indirimi kapsamı dışındadır.

i) Mal ve hizmet üretimi ile doğrudan ilgili olmayan; alet, edevat, mefruşat ve büro demirbaşları. Alet, edevat, mefruşat ve büro demirbaşlarının mal ve hizmet üretimi ile doğrudan ilgili olup olmadığının işletmelerin faaliyetlerine göre ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir. İşletmede sürekli olarak kullanılmasına rağmen üretim sürecine doğrudan katılmayan masa, sandalye, televizyon, daktilo, mutfak ve temizlik aletleri, telefon, faks vb. alet ve araçlar bu kapsamdaki iktisadi kıymetlere örnek olarak sayılabilir. Ancak bazı işletmeler için söz

konusu alet ve araçlar, mal veya hizmet üretimi ile doğrudan ilişkili olabilir. Örneğin, otel işletmeciliğinde kullanılan televizyon, masa, sandalye vb. demirbaşlar hizmet üretimi ile doğrudan ilişkili bulunduğundan yatırım indirimi istisnasından yararlanacaktır.

ii) Bedelsiz olarak iktisap edilen iktisadî kıymetler.

iii) Satın alma suretiyle iktisap edilen veya inşa edilen binalar (mal ve hizmet üretim yeri olarak kullanılmak üzere inşa edilenler hariç). Bina harcamalarının yatırım indirimine konu edilebilmesi için mal ve hizmet üretim yeri olarak kullanılmak üzere inşa edilmiş olması şartı aranmaktadır.

Bu nedenle, satın almak suretiyle iktisap edilen binalar mal ve hizmet üretim yeri olarak kullanılsa dahi yatırım indiriminden yararlanamaz. Arazi veya arsalar her ne kadar binanın maliyet unsuru içerisinde yer alsa da, binalar için yatırım indirimi uygulanırken arsa bedeli hariç değerleri dikkate alınacaktır.

Teşvik belgesi kapsamında olmayan, 24/04/2003 tarihinden önce mal ve hizmet üretim yeri olarak inşaatına başlanılan ve bu tarih itibariyle inşaatı tamamlanmamış bulunan binalar için bu tarihten sonra yapılan harcamalara yatırım indirimi istisnası uygulanacaktır. Ancak, bu tarihten önce yapılan harcamalar istisnadan yararlanmayacaktır.

i) Arazi veya arsalar.

ii) Binek otomobili ve benzeri kara taşıtları, yat, kotra, tekne ve benzeri motorlu deniz araçları ile uçak ve helikopter gibi hava taşıtları (işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olanlar hariç). Örneğin;

a) Taşıt kiralama konusunda faaliyet gösteren şirketlerin kiralanmak üzere aktifine aldığı binek otomobilleri,

b) Yük veya yolcu taşımacılığı faaliyetinde yada ilaçlama faaliyetinde bulunan firmaların kullandığı uçaklar,

c) Yat turizmi faaliyetinde bulunan firmaların aktifine kayıtlı yatları, yatırım indirimi istisnası kapsamında değerlendirilecektir.

Esas faaliyet konusu, yukarıda belirtilen taşıtların kısmen veya tamamen işletilmesi olmayıp, başka alanlarda faaliyet göstermekte olan işletmelerin satın aldığı bu taşıtlar yatırım indirimi istisnasından yararlanamazlar.

iii) Yurt dışındaki yatırımlarda kullanılmak üzere alınan iktisadî kıymetler.

iv) Yatırım indirimi istisnasına konu iktisadî kıymetleri aktive alındıkları tarihten itibaren iki yıl içinde elden çıkaran mükellefler, bu iktisadî kıymetlerle ilgili olarak yatırım indirimi istisnası uygulama haklarını kaybederler. Bu durumda daha önce yararlanılan yatırım indirimi istisnası için herhangi bir işlem yapılmaz.⁴⁴

2.12.2.5. Yatırım İndirimi Tutarının Hesaplanması

Her yatırım için hesaplanacak yatırım indirimi tutarı, o yatırım içinde yer alan indirimden yararlanabilecek aktif değerlerin maliyet bedelleri toplamına, yatırım teşvik ve yatırım indirimi belgesinde yazılı olan indirim oranının uygulanması suretiyle bulunur.

Birden fazla yatırım teşvik belgesi almış mükelleflerin safi kazancının yetersizliği nedeniyle, önceki yıllarda tümüyle uygulanmamış olan eski yatırımlarla ilgili devreden indirim tutarları varsa, önce bu indirimler kazançtan düşülür. Daha sonra, yeni yatırımlara ilişkin indirimlerin uygulanmasına geçilir, önceki dönemlerde yapılan ve indirilemeyen tutarın bulunmaması halinde ise, bir yıl sonra yapılacak yatırımlarla ilgili indirimler uygulanır.

Mükelleflerin, yatırım indirimi dışında uygulamaları gereken başka indirim ve istisnaları bulunması halinde, önce diğer istisnalar; sonra yatırım

---

⁴⁴ GVK-22/2004-14.

indirimi uygulanır. Geçmiş yıl zararının bulunması halinde ise, öncelikle yatırım indiriminin düşülmesi, daha sonra ise bu yolla bulunan vergi konusuna giren gelirlerden zarar mahsubunun yapılması gerekmektedir. Zira zarar mahsubu ancak, mükellefin vergi konusuna giren geliri üzerinden mahsup edilebilir. Bir vergi istisnası olan yatırım indirimi düşülmeden verginin konusuna giren tutarın tespit edilmesi de mümkün olmadığından, zarar mahsubunun yapılabilmesi için öncelikle yatırım indiriminin düşülmüş olması gerekmektedir.

Yatırım teşvik belgelerinde yer alan teşviklerden yararlanabilmek için, üzerinde yazılı karakteristik değerlere, şartlara ve sürelerle uymak esastır. Döviz tutarında ve/veya toplam sabit yatırım tutarında; Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararlara İlişkin yayımlanmış tebliğlerde yer alan oranın (halen bu oran %100'dür) üzerindeki artış veya azalışlar olması halinde, yatırım indirimi uygulanabilmesi için bu değişikliğin Hazine Müsteşarlığına vize ettirilmiş olması gerekir.⁴⁵

Yatırım harcamaları ister öz kaynak ister yabancı kaynak kullanılmış olsun tüm harcamalar yatırım indiriminden yararlanabilecektir. Hazine Müsteşarlığı tebliğlerinde belli oranda öz kaynak oranı aranmaktadır.

2.13. Yatırım İndiriminde Endeksleme Uygulaması

GVK'nın Ek 4.maddesinin birinci fıkrasında, 4108 sayılı kanun ile yapılan değişiklik ile, yatırım indiriminde endeksleme uygulaması getirilmiştir. Getirilen bu hükümlerle 01.01.1995 tarihinden sonra alınan Yatırım Teşvik Belgeleri için geçerli olmak üzere yatırımcıların ilgili yıl kazancının olmaması veya yeterli kazancının bulunmaması nedeniyle indirilemeyen yatırım indirimi tutarları, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre bu yıllar için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanabilecektir. Ancak bu uygulama, devreden yatırım indirimi tutarı için, indirilemeyen yılı takip eden üç yıl boyunca tatbik edilebilecektir. Ancak bu üç yıllık sınırlama 01.01.1998 tarihinden itibaren alınan teşvik belgeleri için 29.07.1998 tarihinden geçerli

---

⁴⁵ Yılmaz ÖZBALCI; Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Ankara, 2004, s.165.

olmak üzere 4369 sayılı yasa ile kaldırılmış ve bu tarihten itibaren endeksleme uygulaması sürekli, indirimi hale getirilmiştir. 01.01.1998 tarihinden önce alınan yatırım teşvik belgelerinde ise üç yıllık sınırlama uygulamasına devam edilecektir. Bu endeksleme uygulaması sadece Yatırım Teşvik Belgeli yatırımlar için geçerli olup, teşvik belgesiz yatırımlarda endeksleme uygulaması yapılmayacaktır.⁴⁶

Geçiş döneminde devreden yatırım indiriminin endekslenmesinde; 01.01.1998 tarihinden sonra teşvik belgesine bağlanan yatırımlarda, yatırım indirimi tutarları izleyen yıllarda yeniden değerlendirilerek arttırılmak suretiyle dikkate alınır. Endekslemede herhangi bir süre sınırı yoktur.

01.01.1995–31.12.1997 tarihleri arasında yatırım indirimi tutarları üç yıllık sınırlı olmak üzere endekslenir. 01.01.1995 tarihinden önce yatırım indirimi endekslemesi söz konusu değildir. Öngörülen harcamalarda yatırım indirimi endeksleme söz konusu değildir.

Yatırım harcamalarının yapıldığı yıla ilişkin vergi matrahının tespitinde, kazancın yetersiz olması nedeniyle dikkate alınamayan istisna tutarı, izleyen dönemlerde, bu dönemlerde Devlet İstatistik Enstitüsü Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen artış oranında arttırılarak dikkate alınır.

2.14. Satan Veya Devreden Yönünden Yapılacak İşlemler

Komple tesislerde yatırım tamamlandıktan, diğerlerinde kullanma veya üretme başladıktan sonra yatırıma mevzu aktif değerlerin topluca satış veya devri halinde satıcı yönünden bir işlem uygulanmaz. Komple tesislerde yatırım tamamlanmadan, diğerlerinde kullanma ve üretme başlamadan yatırıma mevzu aktif değerlerin topluca satış veya devri halinde, yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmemiş olan vergiler tahakkuk ettirilerek tahsil olunur.⁴⁷

⁴⁶ Cem TEKİN, Levent BAŞAK, Serkan ELİDOLU, Mustafa TAN; Gelir Vergisi Rehberi, Ankara, 2004, s.106.

⁴⁷ Ö.Ösman TAŞAGİREN; "İşletmelerde Yatırım İndirimi ve Bir Uygulama" Isparta,2001,s.32.

Geçiş dönemlerinde; yatırıma konu iktisadi kıymetlerin topluca satışında; eğer yatırım tamamlandıktan sonra satıcı yönünden yararlanılan yatırım indirimi istisnası dolayısıyla bir işlem yapılmayacaktır.

Henüz yararlanılmamış bir istisna bulunması halinde satıcının satışı gerçekleştirdiği vergilendirme döneminden önce kullanamadığı yatırım indirimi tutarlarının, satışın yapıldığı veya daha sonraki vergilendirme dönemlerinde kullanma imkanı bulunmamaktadır.

Komple tesislerde yatırım tamamlanmadan, diğerlerinde istimal ve istihsale başlanmadan yatırıma konu aktif değerlerin topluca satış veya devri halindeyse yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmemiş olan vergiler tahakkuk ettirilerek ceza uygulanmaksızın tahsil olunacaktır.

Yatırım indirimine konu aktif değerlerin yatırımla güdülen amaç dışında, parça parça satılması halinde satışa konu iktisadi kıymetin ilgili olduğu teşvik belgesine konu yatırım indirimi hakkı tamamen kaybedilecektir.

2.15. Satın Alan veya Devir Alan Yönünden Yapılacak İşlemler

Yatırım indiriminin konusuna giren aktif değerlerin kısmen veya tamamen satın ya da devir alanlar, (yatırım indiriminden faydalanma şartları mevcut olmak kaydıyla) bu indirimden yararlanabileceklerdir.

Sözü edilen aktif değerleri, satan veya devredenler satış ya da devirden önce yatırım indiriminden hiç yararlanmamış iseler, yatırım indiriminden yararlanılacak tutar, satan veya devredene tanınan tutara satın ya da devir alanın yararlanacağı oran uygulanmak suretiyle hesaplanır.

Yatırım indirimine konu aktif değerler için daha önce yatırım indiriminden yararlanılmış ise, satın veya devir alan aynı değer üzerinden hesaplanacak bakiye yatırım indirimi kısmından yararlanabilecektir. Ancak bu bakiye kısım, bahis konusu aktif değerler için daha önce istifade edilmiş indirimlerin, satın veya devir alanın istifade edebileceği nispete göre hesaplanacak indirimden düşülmesi suretiyle bulunacak miktarı aşamaz.

Daha önce indirimden hiç faydalanılmamış olması halinde, faydalanılacak miktar, satan veya devir edene tanınan yatırım indiriminin miktarına ve satın ve devir alanın faydalanabileceği indirim nispetlerine göre hesaplanır. Bahis konusu aktif değerler için daha önce yatırım indiriminden istifade edilmiş ise satın veya devir alan aynı değer üzerinden hesaplanacak bakiye indirim kısmından faydalanır. Ancak bu bakiye kısım, söz konusu aktif değerler için daha önce istifade edilmiş indirimlerin satın veya devir alanın istifade edebileceği nispete göre hesaplanacak indirimden indirmesiyle bulunacak miktarı aşamaz.

2.16. Şartların İhlali Halinde Yapılacak İşlem

Şartların ihlali halinde yapılacak muameleler başlığı altındaki düzenlemeler; *“Yatırım indirimine mevzu aktif değerlerin (yatırımın hangi safhasında olursa olsun) yatırımla güdülen gaye dışında, parça parça satılması veya Gelir Vergisi Kanununun Ek 2. maddedeki şartlardan birinin ihlali halinde, yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler yönünden ziyarı hadis olmuş sayılır.”*

Bazı yönlerden yorumlanması oldukça güç görünen bu hükümlerle ilgili olarak üzerinde durulması gereken hususlar şunlardır;

- İndiriminden yararlanılmış aktif değerlerin yatırımla güdülen gaye dışında satılması, sadece o aktif değer üzerinden hesaplanmış indirimine isabet eden verginin değil fakat yatırımın tümüne ait indirim dolayısı ile zamanında alınmamış vergilerin geri alınmasını gerektirir. Bu son derece ağır bir sonuçtur. Hüküm bütün sertliği ile uygulandığında toplam tutarı bir trilyonu aşan bir yatırım unsuru olan örneğin 300 milyonluk bir değer satış halinde bile indirimin tümüyle geçerliliğini kaybettiği ileri sürülebilecektir. Böyle bir sonucun kabulü mümkün olmayacağına göre şartın ihlalden söz edebilmek için yatırımın ana karakteristiğini bozacak bir satışın bulunması gerekir.

- Yatırım konusu aktif değerlerin yatırımla güdülen gaye dışında parça parça satılması şartların ihlali mahiyetinde görülmüştür. Bu ifadenin mefhumu muhalifinden yatırım konusu aktif değerlerin yatırımla güdülen gaye dışına çıkılmamak şartıyla parça parça satılmasının mümkün olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

-Belirtilen özel durumlarda, yatırım konusu aktif değerlerin parça parça satılmasının ne zamana kadar indirim şartının ihlali olarak değerlendirileceği de belli değildir. İlgili hükümdeki, "*yatırımın hangi safhasında olursa olsun*" ifadesi, zaman bakımından hiçbir belirleme getirmemektedir. Amortisman süresi ile bir sınırlama üzerinde durulabilir. Zira itfası tamamlanmış aktif kıymetin, teorik olarak herhangi bir değeri kalmamıştır. Ancak bu takdirde de özellikle itfa süresi uzun olan kıymetlerin sonuncu itfa yılında satılması gibi durumlarda izahı kabil değerlemeler yapılmasında güçlük çekilir. Bu yönleri ile, hükmü bir güvenlik hükmü olarak anlamak ve uygulama durumunu her olayın kendi özelliği içinde tayin etmek gereği bulunmaktadır.

-Bir diğer özellik kombine tesislerde birbirine teknik yönden bağlı olma zorunluluğu bulunmayan ünitelerden birinin bütünüyle satılmasıdır. Geneli olarak bu ünitelerden her biri müstakil bir yatırım olarak mütalaa edilmek gerekir. Bu takdirde parça parça satıştan söz edilemez. Yatırımın tamamlanmasından ister önce ister sonra satılsın ünitelerden her biri müstakil yatırım addedilmek suretiyle işlem yapmak gerekir.

- Yatırım indirimi şartlarının ihlal nedeni sayılan hallerden biri de Gelir Vergisi Kanununun Ek 2. maddedeki şartların kaybedilmesidir. Ek 2. maddede yer alan ve sonradan kaybedilmesi söz konusu olabilecek şartlar;

i) Bilanço esasından işletme hesabı esasına geçilmesi,

ii) Yatırım miktarının belli hadlerin altına düşmesi,

iii) Yatırım teşvik belgesinde öngörülen saha ve amaç dışında bir faaliyete yönelmelidir.

Yatırım teşvik belgesi kapsamında yatırım yapmış olanların bilanço esasından işletme hesabı esasına geçmiş olmaları fiilen mümkün değildir. Yatırım tutarının belli hadlerin altına düşmesi ise, yatırımın devamı sırasında gerçekleştiğinde vize konusudur. Yatırımın tamamlanmasından sonra ise ancak bir kısım aktif değerlerin satışı ile ortaya çıkabilir. Bu husus ise indirim şartının ihlali nedeni olarak Gelir Vergisi Kanununun Ek 5.madde de esasen sayılmıştır.

İşlerlik taşıyabilecek “ihlal”, faaliyet sahasının değiştirilmesidir. Traktör imal etmek üzere yatırım teşvik belgesi alınmış ve bu kapsamda indirimden yararlanılmış olduğu bir durumda, traktör yerine cip veya pikap yapımına başlandığında yatırım indirimi şartı ihlal edilmiş olur. Zamanında alınmamış olan vergi cezalı olarak tahsil edilir.⁴⁸

2.17. Yatırım İndirimi Uygulamasında Tevkifat

Yatırım indirim uygulamasında stopaj yapılıp yapılmayacağı tartışma konusu olmuştur. Konu ile ilgili olarak Danıştay'daki bir dava sonucunda Danıştay Dördüncü Dairesi Esas No: 1999/5648 Karar No: 2000/1914 sayılı karar ile, yatırım indiriminin vergiden istisna edilmiş bir kazanç ve irat olmadığına ve bu nedenle de yatırım indirimi üzerinden tevkifat yapılmasına Bakanlar Kurulunca karar verilemeyeceğine hükmetmiş bulunmaktadır. Bu karara karşı temyiz isteminde Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'na yapılan başvuru neticesinde de Danıştay Dördüncü Dairesi bu kararını bozmuştur. Böylece, 1999 yılında yatırım indirimine tekabül eden kurum kazançlarından stopaj yapılmayacağı kesinlik kazanmıştır.

Yatırım harcamaları üzerinden 1999 – 2002 tarihlerinde 4842 sayılı kanununun geçici 61. maddesine göre %19,8 oranında stopaja tabi tutulacaktır. 4842 sayılı yasadan önce ise %18 oranında stopaj

---

⁴⁸ ÖZBALCI ; a.g.e., s.166.

uygulanıyordu. Artık son yapılan değişikliklerle yatırım harcamaları tutarı üzerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayacaktır.

Geçiş dönemlerinde, gerçekleştirilmeyen yatırım harcamaları ile ilgili olarak hesaplanan yatırım indirimi istisnası üzerinden gelir vergisi kanununa göre yapılan tevkifatlar hesaplanan vergiden mahsup edilecek ve tecil faizi mahsuptan sonra kalan kısım için hesaplanacaktır.

2.18.Yatırım İndiriminin Muhasebeleştirilmesi

GVK'nın Ek 6.maddesinde, mükelleflerin muhasebelerini yatırım indiriminden yararlandıkları miktarlı yıllar itibariyle takip edebilecek tarzda düzenlemek zorunda oldukları belirtilmiş bulunmaktadır. Ayrıca son kanun değişiklikleriyle; mükellefler kayıtlarını, hesaplanan ve yararlanılan yatırım indirimi istisnası tutarlarının yıllar itibariyle takibini yapacak şekilde tutmak zorundadırlar.

Muhasebe ile ilgili kaynaklara baktığımızda yatırım indirimini yazacağımız hesapların bilanço hesaplarında yer almamaktadır. Çünkü yatırım indirimi elde edilen ticari kazançtan indirilir ve matrah ondan sonra beyan edilir. Diğer bir anlatımla geçici bir hesap olması gereklidir

Muhasebede geçici hesaplar nazım hesaplar da toplanmıştır. Geniş anlamı ile nazım hesaplar; bir işletmenin alacağı, borcu ve varlıkları ile ilgili olmayan, ancak bunların açıklanması için kullanılmak üzere Muhasebe Planında bulunan ana hesaptır.⁴⁹ 1 Sıra no'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde Nazım Hesaplar 9 numara olarak gösterilmiştir. Diğer bir anlatımla Nazım Hesaplar 9 ile başlayan hesaplar ile temsil edilmektedir. Söz konusu hesaplar, işletmelerin giderlerine intikal ettirdikleri ancak kanunen kabul edilmeyen gider olması nedeni ile dönem sonunda mali karın oluşmasında dikkate alınan ayrıca yatırım indirimine konu işlemler ile ilgili harcamaların takip edildiği hesaplardır.

---

⁴⁹ Rüknettin KUMKALE, Muhasebe Terimleri Sözlüğü, İstanbul , 2002,s.45.

Kanun maddesinde bahsi geçen takibin yapılabilmesi ise nazım hesaplar yardımıyla yapılmaktadır. Bu konuda mükelleflere aşağıda yer alan hesaplar önerilebilir.

940 YARARLANILACAK YATIRIM İNDİRİMİ HAKKI (Aktif Hesap)

941 YARARLANILAN YATIRIM İNDİRİMİ (Aktif Hesap)

944 YATIRIM İNDİRİMİ KARŞILIĞI (Pasif Hesap)

ÖRNEK: Ticari faaliyet ile iştigal eden Bay (A)'nın 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 yıllarına ait yatırım yapmış ve %40 oranında yatırım indiriminden faydalanmıştır. (Endeksleme dikkate alınmıştır.) Şimdi bu veriler ışığında mükellefin kazanç ve beyanına bir bakalım.

Tablo-V:Yatırım İndirimi ve Beyan

YILLAR	YATIRIM HARCAMA SI TUTARI	YENİDEN DEĞERLEME ORANI	TİCARİ KAZANÇ	YATIRIM İNDİRİMİ	DEVREDEN YATIRIM İNDİRİMİ	BEYAN
2001	100.000	%50	30.000	40.000	5.000	-
2002	100.000	%50	50.000	55.000	2.000	-
2003	100.000	%40	45.000	47.000	1.600	-
2004	100.000	%80	35.000	43.600	4.300	-
2005	100.000	%50	55.000	52.900	-	2.100

2001 Yılı Uygulaması:

$100.000 * \% 40 = 40.000$ Yatırım İndirimi Tutarı

$40.000 - 30.000 = 10.000$ Devreden Yatırım İndirimi Tutarı

2002 Yılı Uygulaması:

$$100.000 * \% 40 = 40.000 \text{ Yatırım İndirimi Tutarı}$$

$$55.000 - 50.000 = 5.000 \text{ Devreden Yatırım İndirimi Tutarı}$$

$$10.000 + (10.000 * \% 50) = 15.000 \text{ Geçen Yıldan Devreden Yatırım İndirimi Tutarı}$$

2003 Yılı Uygulaması:

$$100.000 * \% 40 = 40.000 \text{ Yatırım İndirimi Tutarı}$$

$$47.000 - 45.000 = 2.000 \text{ Devreden Yatırım İndirimi Tutarı}$$

$$5.000 + (5.000 * \% 40) = 7.000 \text{ Geçen Yıldan Devreden Yatırım İndirimi Tutarı}$$

2004 Yılı Uygulaması:

$$100.000 * \% 40 = 40.000 \text{ Yatırım İndirimi Tutarı}$$

$$43.600 - 35.000 = 8.600 \text{ Devreden Yatırım İndirimi Tutarı}$$

$$2.000 + (2.000 * \% 80) = 3.600 \text{ Geçen Yıldan Devreden Yatırım İndirimi Tutarı}$$

2005 Yılı Uygulaması:

$$100.000 * \% 40 = 40.000 \text{ Yatırım İndirimi Tutarı}$$

$$52.900 - 55.000 = 2.100 \text{ Beyan Edilecek Tutar}$$

$$8.600 + (8.600 * \% 50) = 12.900 \text{ Geçen Yıldan Devreden Yatırım İndirimi Tutarı}$$

/

940 Yararlanılacak Yat. İnd. Hakkı 200.000

944 Yatırım İndimi Karşılığı 200.000

Yatırım İndirimi Hakkının Kaydedilmesi

/

941 Yararlanılan Yat. İnd. 30.000

940 Yararlanılacak Yat. İnd. Hakkı 30.000

Beyannamede İndirim Konusu Yapılan İndirimin Kaydedilmesi

/

944 Yatırım İndirimi Karşılığı 200.000

940 Yararlanılacak Yat. İnd. Hakkı 200.000

Şartların İhlali Halinde Yapılacak Kayıt

/

Yukarıdaki örnekte söz konusu kişi yatırım indirimini kullanarak 2001, 2002, 2003, 2004 yılı kazançları için ilgili yıllarda vergi ödenmeyecektir. Bu ise yatırım yapan kişinin desteklenmesidir.

Enflasyon düzeltmesi kanunu ile yatırım indirimi istisnası uygulamasında;

- Enflasyon düzeltmesi uygulanan dönemlerde, yatırım indirimi istisnası tutarının hesaplanmasında amortisman tabi iktisadi kıymetin aktife alındığı hesap dönemi sonundaki düzeltilmiş değeri esas alınır.

- Ancak iktisadi kıymetin aktife alındığı hesap döneminden önceki hesap dönemlerinde gerçekleşen harcamalar, gerçekleştirildikleri dönem sonundaki düzeltilmiş değerleri ile dikkate alınır. İzleyen dönemlerde enflasyon düzeltilmesi nedeniyle bu harcamalardan kaynaklanan farklar üzerinden yatırım indirimi istisnası hesaplanmaz.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ülkemizde, işsizlik oranlarında artış yaşanmaktadır. Özellikle üniversite bitirmiş genç nüfusun işsizlik oranı içindeki payı ciddi oranda artmıştır. Toplumun orta tabakası diye adlandırılan kesimin en büyük arzusu çocuklarını okutup iyi meslek sahibi yapmaktır. Bu kesim toplumun sosyal ve kültürel lokomotifidir. Son yıllarda ise; okumuş işsizlik giderek artmaktadır. Toplumun kültürel olarak çözülmesine ön ayak olur.

Söz konusu bu genç nüfusun hayat kurabilmesi ve toplumun lokomotifi olabilmesi için işsizlik oranının indirilmesi gerekmektedir. İşsizlik sorununun aşılması için yatırım yapılması ve yatırım yapan müteşebbislere yardımcı olunması çok önemli bir husustur.

Teşvik politikalarından en önemlisi yatırım indirimidir. Yatırım indirimi müteşebbislere yatırım yapıldıktan sonra ciddi bir vergi indirimi sağlamaktadır. Özellikle yatırımın ilk yıllarında girişimcilerin kazançlarından dolayı vergi ödememesi çok büyük kolaylık sağlamaktadır.

Gelir ve kurumlar vergisinde çok sayıda muafiyet ve istisnalar bulunmaktadır. Vergi kanunları oluşturulurken ekonomi anlayışının vergi politikalarına yansıtılması önemli bir husustur. Eğer ülke olarak büyümeye önem verilecek ise; kanunlardaki ayrıcalıklar yatırım yapan lehinde kullanılması ve diğer muafiyet ve istisnalar kısılarak yatırım yapanın önü açılması gerekmektedir.

Yatırım indirimi önündeki bürokratik engellerinde mümkün olduğunca azaltılması için gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması yatırıma önemli bir kolaylık sağlayacaktır. Çünkü girişimci yatırım yapmak için gerekli izinleri alması çok zaman almaktadır. Yakın geçmişe kadar yüksek enflasyon yaşanan ülkemizde bu zaman dilimi ülkemize getirilen paranın erimesi anlamına gelmektedir. Bu yüzden ülkemize yatırım yapanın mutlaka önünün açılması gerekmektedir.

Buna göre;

- Kalkınmada öncelikli yörelerde daha teşvik edici haklar tanınmalıdır.
- Yabancı sermayenin yurt içine çekilmesinde daha esnek vergisel avantajlara yer verilmesi gerekir.
- Yatırım indirimi uygulamasında alan farklılaştırılmasına gidilmelidir.
(Teknoloji)
- Bürokratik engeller mümkün olduğunca azaltılmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, Abdurrahman; **Kamu Maliyesi**, Genişletilmiş 5. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 1999
- AKDOĞAN, Abdurrahman; **Türk Vergi Sistemi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 1995
- AKGÜÇ, Öztin; **Finansal Yönetim**, Altıncı Baskı, Avcıol Basın, İstanbul, 1994
- AKSOY,Şerafettin; **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1996
- AKGÜÇ, Öztin; “**Vergilerimizin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkileri**”, İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Yayınları, No: 8, İstanbul, 1975
- AKYOL, İhsan; “**Eksik Tespit Edilen Dönem Karı Dolayısıyla veya Vergi Kanunları Uyarınca Dağıtılmış Sayılan Kar Paylarının Durumu**”, Vergi Dünyası, Sayı. 192, Ankara,1997
- AREN, Sadun; **Yatırım İndirimi ve İktisadi Politika**, İstanbul, 1963
- BANAR, Kerim. **Yatırım İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir,1998
- BATIREL, Ömer Faruk; “**Vergi Teşvikleri ve Yatırım İlişkisi**”, Vergi Dünyası,Ankara,2001, Sayı 274
- BENLİKOL, Sabahattin, MÜTFÜOĞLU, Hilal; “**Avrupa Birliği Ülkelerinde Vergi Sistemlerindeki Teşvik ve İstisnalar**”, İstanbul, 1997
- BIYIK, Recep–KIRATLI Aydın; **Giderler ve İndirimler**, Yaklaşım Yayıncılık, Ocak, Ankara, 2001
- BIYIK, Recep–KIRATLI, Aydın; **Vergi Teşvikleri ve Korumaları**, Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, Ankara,1999

BİLDİRİCİ, Ziyaettin; **Türk Vergi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 852, Eskisehir, 1995

BREALEY, Richard–MEYERS, Stewart–MARCUS, Alan J.; **İşletme Finansının Temelleri**, İstanbul, 2001

BURSAL, Nasuhi; **“Amortisman ve Vergi Arasındaki Münasebetler”**, **“Vergilerimizin İşletmelerin Yatırım ve Finansman Kararları Üzerindeki Etkileri”**, İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Yayınları, No:8, İstanbul, 1975

CEYLAN, Ali; **Yeni Finansal Türevler**, Ekin Yayıncılık, Bursa, 1998

ÇELEBİ, Esat; **Yatırım Harcamaları Hesabı.Etüd ve Analizleri İle Yatırımların Verimliliğini Artırabilme Olanakları**, İstanbul, 1992

COPELAND, Thomas E. – WESTON, Fred j. ; **Financial Theory and Corporate Finance**.2nd.Edition.Addision and Wesley Publishing Company.Inc Us

DEMİR, Musa; **İhracat ve İhracat Teşvikleri**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2003

DEMİRCAN, Hayrettin; **Dünyada ve Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları**, Hazine Müsteşarlığı Yayınları, Ankara,2003

Dış Ticaret Müsteşarlığı, **“2000’li Yıllara Doğru Avrupa Birliği “**, Ankara, 1997

DOĞAN, Muammer; **İşletme Ekonomisi**, İstikbal Matbaası, İzmir, 1991

DOĞRUSÖZ, Bumin; **Kurum Kazancının Saptanması ve Vergilendirilmesi**, Vergi Sorunları Dergisi, Ankara,2000

DURAN, Mustafa Sungur; **Türkiye’de Uygulanan Yatırım Teşvik Politikaları**, Hazine Müsteşarlığı Yayınları, Ankara,1998

DURAN, Mustafa Sungur; **Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları**, Hazine Müsteşarlığı Yayınları, Ankara 2003

EMİROĞLU, Akif; **Yatırım Projeleri**, Bursa, 2002

ERGİNAY, Akif; **Vergi Hukuku İlkeleri–Türk Vergi Sistemi**, 15. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1995

ERİLMEZ, Rüştü; **“Vergilerimizin İşletmelerin Finansal Güçleri Üzerindeki Etkileri Açısından Uygulamada Karşılaşılan Başlıca Sorunlar”**, **“Vergilerimizin İşletmelerin Yatırım ve Finansman Kararları Üzerindeki Etkileri”**, İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Yayınları, No: 8, İstanbul, 1975

GALENSON, Alice; **Investment Incentives for Industry Some Guidelines for Developing Countries** , World Bank Staff Working Papers Number: 669 Washington D.C.

GEZGİN, Burhan; **“Yatırım İndiriminde Endeksleme Oranı”**, Vergi Dünyası, Sayı.192, Ankara ,1997

GİTMAN, Lawrence J.; **Principles of Managerial Finance, Fifth Edition Harper Colins Publisher**, 1988

GÖKBUNAR, Ramazan; **”Türkiye’de Yatırımları Teşvik Edici Vergi Politikası ve Avrupa Birliği’ne Uyumu”**, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir,1998

GÖNEN, Emine; **Teknolojik Girdilerin Ailelerin Yaşam Düzeyleri Üzerindeki Etkileri**, Ankara Ticaret Odası Yayınları, Ankara Mart-Nisan 1988

GÖNENLİ, Atilla; **“Vergi ile İşletme Kararları arasındaki İlişkiler”**, **“Vergilerimizin İşletmelerin Yatırım ve Finansman Kararları Üzerindeki Etkileri”**, İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Yayınları, No: 8, İstanbul, 1975

GÜNDÜZ, N.Kemal – PERÇİN, Necati; **“Yatırım İndirimi Vergilendirme Rehberi”**, Vergi Sorumluları Dergisi Eki, Ankara, Ekim 1999

HANCOCK, Dora; **“Taxation Policy & Practice”**, Londra, 1996

HARPUTLUOĞLU, Ayşe Necef; **Yatırım İndiriminin Sektörel Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1998

HATİPOĞLU, Zeyyat; **İktisat İlminin Esasları ve İktisadi Kalkınma**, İstanbul, 2002.

HAYTA, Mehmet; **“Yatırımların Vergi, Resim ve Harç İstisnası Yoluyla Teşvik Edilmesi”**, Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi, Sayı.229, Ağustos 1996 – Sayı. 231, 232, Eylül 1996 – Sayı.233, Ekim 1996 – Sayı. 235, Kasım, Ankara ,1996

İNCEKARA, Ahmet; **Türkiye’de Teşvik Sistemi**, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 1995

JORGENSON, Dale W. - LANDAU Ralph; **“Tax Reform and The Cost of Capital An International Compansion”**, The Brookings Institution, Washington, 1993

KARAKOYUNLU, Erdoğan; **Türkiye’de Yatırımlara Tanınan Teşvikler ve Etkinliği**, Yased Yayını, İstanbul, 2004.

KARATAŞ, Cevat; **“Türkiye’de Kamu Borçları Vergi Sistemi ve Kamu Harcamaları”**, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 36. Seri, Ankara, 1994

KARLUK, Rıdvan; **“Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyümeye Katkısı”**, Ekonomik İstikrar, Büyüme ve Yabancı Sermaye”, 2000

- KILDİŞ, Yusuf; **İktisadi Kalkınma Açısından Teşvik Edici Vergi Politikasının Önemi**, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İzmir, 1998
- KIRBAŞ, Sadık; **Vergi Hukuku Temel Kavramlar İlkeler ve Kurumlar**, Ankara, 1992
- KIZILOT, Şükrü; **Gelir Vergisi Kanunu ve Uygulaması**, Ankara, 1991
- KIZILOT, Şükrü; **Kurumlar Vergisi Kanunu ve Uygulaması**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara,1990
- KİBAR, Salih Metin; **“Bir Teşvik Aracı Olarak Yatırım İndirimi”** Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi, 2001
- KUMKALE, Rüknettin; **Muhasebe Terimleri Sözlüğü**, İstanbul , 2002
- KURAL, Koray - KARAKEÇELİ, Feridun - SAKIZOĞLU, Aylin; **”GATT Normları ve Uluslararası Bütünleşmeler Açısından Devlet Yardımları”**, Ankara, 1995
- KURT, Hasan; İhracat, **Döviz Kazandırıcı İşlemler ve Yatırımların Teşvikinde Damga Vergisi ve Harç İstisnası**, Vergi Dünyası, Sayı.99, Ankara,1989
- MAÇ, Mehmet; **Güncel Kurumlar Vergisi**, Denet Yayıncılık, İstanbul, 1999
- METHİBAY, Yaşar; **Avrupa Topluluğunda Vergi Uyumlaştırması ve Türk Kurumlar Vergisi (Avrupa Topluluğu ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme)**, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar 4, Turhan Kitabevi, Ankara,1996
- MUSGRAVE, Richard A.–Peggy B. MUSGRAVE.; **Public Finance İn Theory and Practica**. Fifty Edition, Mc.Graw- Hill. Kogakuska Ltd.Kosaido Printing Co.Ltd.Tokyo, 1989

- MÜFTÜOĞLU, Tamer; **Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Sorunlar–Öneriler**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi, Ankara, 1993
- NADAROĞLU, Halil; **Kamu Maliyesi Teorisi**, 5. Baskı, Okan Dağıtım ve Yayıncılık Ltd.Şti., İstanbul, 1983
- ÖNCEL, Mualla–KUMRULU, Ahmet–ÇAĞAN, Nami; **Vergi Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2001
- ÖZBALCI, Yılmaz; **Kurumlar Vergisi Kanununun Yorum ve Açıklamaları**, Oluş Yayıncılık, Ankara, 2001
- ÖZBALCI, Yılmaz; **Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, 2004
- ÖZEL, Hakkı–ŞENYÜZ, Doğan; **Türk Vergi Sistemi**, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1991
- ÖZTÜRK, Bünyamin–KAYA, M. Emin; **Yatırım Teşvik Belgesi**, TÜRMOB Sirküler Rapor Yayınları, Ankara, 1999
- SERDENGEÇTİ, Turan; Türkiye’de **Yatırım Teşvik Uygulamaları**, Hazine Müsteşarlığı Yayınları, Ankara, 2000
- S.N.A A System of National Accounts; **World Bank Publications**, Washington D.C. , 1993
- SÖNMEZ, Erdal–AYAZ, Garip; **Kurumlar Vergisi Beyannamesinin Düzenlenmesi**, TURMOB–TESMER Yayınları, Ankara, 2000
- ŞAHİN, Hüseyin; **Yatırım Projeleri Analizi**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2000
- TAŞAGİREN, Ö. Osman; **“İşletmelerde Yatırım İndirimi ve Bir Uygulama”** Isparta, 2001

TEKİN, Cem - BAŞAK, Levent – ELİDOLU, Serkan – TAN, Mustafa; **Gelir Vergisi Rehberi**, Ankara, 2004

TOPALHOCAOĞLU, Erdoğan; ”**Değişik Ülkelerin Vergi Sistemlerinde Amortisman Uygulamaları**”, Vergi Dünyası, Ankara,Sayı:192, 1997

TÜRK, İsmail; “**Kalkınma ve Kamu Gelirleri**”, İkinci İzmir İktisat Kongresi, C.I., Ankara, 1981

ULUATAM, Özkan; **Türk Vergi Hukuku**, Ankara, 1990

ULUATAM, Özhan; **Kamu Maliyesi**, İkinci Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1980

ÜLGENER, Sabri ; **Ulusal Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme**, İstanbul, 1980

YALÇIN, Hasan; **Yatırım İndirimi**, Kılavuz Yayıncılık, İstanbul, 1999

YILMAZ, Cevdet – YILMAZ, H. Hakan; **Dünyada ve Türkiye’de Sabit Sermaye Yatırım Kavramı ve Türkiye Uygulaması**, DPT Yayını, Ankara, 1997

YILMAZ, Kazım; **Yatırım İndirimine Endeksleme Uygulaması**, TÜRMOB Sirküler Rapor Yayınları, Ankara, 1999

YILMAZ, Zekai; **Yatırım Projeleri Analizi 1**, Bursa, 1984

DİĞER KAYNAKLAR

Gelir Vergisi Kanunu; Oluş Yayıncılık Mevzuat Seti, Ankara, 2004

Gelir Vergisi Tebliğleri; Oluş Yayıncılık Mevzuat Seti, Ankara, 2004

Gelir Vergisi Rehberi; Ankara SM Odası, ASMM Yayıncılık, 2004

Gelirler Kontrolörlüğü Derneği Gelir Vergisi Rehberi; Kurtiş Yayıncılık, Ankara, 2001

Gelirler Kontrolörlüğü Derneği Gelir Vergisi Rehberi; Kurtiş Yayıncılık,
Ankara, 2004

Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü zelgeleri; Ankara, 2004

Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü Sirküleri; Ankara, 2004

ÖZGEÇMİŞ

1978 Ankara doğumluyum. İlkokulu, İltekin ilkokulunda; ortaokul ve liseyi, Bahçelievler Deneme Lisesinde okudum. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümüne girerek bir yıl İngilizce hazırlık okuduktan sonra muhasebe ve finans alanında uzmanlaşarak 2001 yılında lisans eğitimimi tamamladım. Daha sonra 2002 yılında Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün açtığı İşletme Yüksek Lisansını kazandım. Şu an da Maliye Bakanlığı Gelir Uzman Yardımcılığı görevinde 2 yıldan beri çalışmaktayım.